Angrezi rāja wicca prajā
de dukha di kahanī

3 1761 07131861 2

DS
479
A54

116

LIBRARY
NOV 11 1976
UNIVERSITY OF TORONTO

ਅੰਗਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ
ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਲੜੀ
ਨੰ: ੩

Angrezi raj vich praja de dukhan di kahani

ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਵਿਚ ਪ੍ਰਜਾ ਦੇ ਦੁਖ ਦੀ ਕਹਾਣੀ

ਏਹ ਅੰਗ ਦਖੋ ਦਖ ਕਿਤਾਬਾਂ ਅਤੇ ਸ੍ਰਕਾਰੀ ਰਪੋਟਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲਏ ਗਏ ਹੈਂ,। ਸਨ ੧੯੧੫

Editor: Hindustan Gadar

ਐਡੀਟਰ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਗਦਰ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਾਲ
ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਗਦਰ ਪ੍ਰੈਸ ਵਿਚ ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਛਪੀ

ਏਹ ਪੁਸਤਕ ਯੁਗਾਂਤ੍ਰ ਆਸ਼ਰਮ ਦਫਤ੍ਰ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਗਦਰ ਵਿਚੋਂ ਹਰ ਇਕ ਭਾਈ ਕੋ ਮੁਫਤ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ,

ਪੈਹਲੀ ਵਾਰ . . . . ੧੦੦੦੦ ਪੋਥੀ

DS
479
A54

(੧) ਅੰਗਾਂ ਦੀ ਗੁਆਹੀ

ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮ ਐਸੇ ਸਾਫ਼ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹਨ, ਕਿ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਹੀ ਭਲੇ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਖ਼ੂਨ ਜੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਾਡੇ ਦੇਸੀ ਭਾਈਆਂ ਨੂੰ ਏਸ ਚਾਲ ਬਾਜ਼ ਸ੍ਰ-ਕਾਰ ਦੀਆਂ ਬਦਮੁਆਸ਼ੀਆਂ ਅਤੇ ਦਗ਼ੇ ਬਾਜ਼ੀਆਂ ਮਾਲੂਮ ਭੀ ਨਹੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰਕਾਰੀ ਰਪੋਟਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਅਤੇ ਰਾਜ ਨੀਤੀ ਦੇ ਮੁਆਂਮਲਿਆਂ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਆਦਤ ਨਹੀਂ. ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੇ ਲੋਕ ਇਹ ਸਮਝਦੇ ਹਨ, ਕਿ ਸ੍ਰਕਾਰ ਨੂੰ ਟੈਕਸ ਦੇ ਕੇ ਪਿਛੋਂ ਪੁਛੋ ਹੀ ਨਾ ਕਿ ਉਸ ਰੁਪੱਏ ਦਾ ਕੀ ਹੋਇਆ, ਕਿਸਤ੍ਰਾਂ ਖ੍ਰਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ! ਹੁਨ ਵਕ਼ਤ ਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿ ਤਮਾਂਮ ਲਿਖਨ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਮੁਲਕੀ ਮਸਲਿਆਂ ਤੇ ਬੈਹਸ ਕਰਨ ਦਾ ਸ਼ੌਕ਼ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ! ਸੁਚਿੱਤ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਹਰ ਇਕ ਮਰਦ ਔਰਤ ਟੈਕਸਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਪੜਤਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਇਤਨੀ ਰਕ਼ਮ ਜਮਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਇਸ ਤ੍ਰਾਂ ਖਰਚ ਹੋਈ, ਗੱਲ ਕੀ, ਇੱਕ ਪੈਸਾ ਭੀ ਏਧਰ ਉਧਰ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ! ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਕਈ ਵਡੀ ਰਿਆਸਤਾਂ ਸਾਲਾਨਾ ਰਪੋਟ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਛਾਪਦੀਆਂ ਕਈ ਰਾਜੇ ਜਿਤਨਾ ਜੀ ਚਾਹਵੇ ਆਪਨੇ ਐਸ਼ ਅਸ਼੍ਰਤ ਵਾਸਤੇ ਰੁਪੱਯਾ ਖਰਚ ਕਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ; ਏਸ ਹਨੇਰੇ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਬਾਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਖਬਾਰਾਂ ਅਤੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਦਸਨਾ ਚਾਹੀਏ, ਕਿ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਕਿਸ ਤ੍ਰਾਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਦ ਸਾਰੇ ਚੋਰਾਂ ਦੀ ਸਚਾਈ ਮਾਲੂਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ! ਅਤੇ ਲੋਕ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਕਹਿਨਗੇ, ਕਿ ਸਾਡਾ ਰੁਪੱਯਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਡੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਖਰਚ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਏ!

ਹਿੰਦਸੇ (ਅੰਗ) ਅਜੇਹੇ ਹਨ, ਜੈਸੇ ਹਥੌੜਾ! ਇਹਦੇ ਅੱਗੇ ਕਿਸੇ ਚਾਲ ਬਾਜ਼ ਦੀ ਦਾਲ ਨਹੀਂ ਗਲਦੀ, ਜਦ ਅੰਗਾਂ ਨਾਲ ਇੱਕ ਅਸੂਲ ਸਾਬਤ ਹੋ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਜਹਾਨ ਉਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ!

ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਲਗਾਨ

ਹੁਣ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਲਗਾਨ ਬਾਬਤ ਥੋੜੇ ਅੰਗ ਲਿਖਾਂ ਗੇ!

ਤੀਹਾਂ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਲਗਾਨ ਇਸ ਤ੍ਰਾਂ ਵਧ ਗਿਆ,

ਸਨ ੧੮੮੧ ਵਿੱਚ ਬਾਈ ਕਰੋੜ ਬਾਰਾਂ ਲੱਖ ਚਾਲੀ ਹਜ਼ਾਰ
" ੧੮੯੧ " ੨੪ ਕਰੋੜ ੭੮ ਲੱਖ ੩੦ ਹਜਾਰ ਰੁਪੈਯਾ
" ੧੯੦੧ " ੨੭ " ੩੯… " ੭੫ " "
" ੧੯੦੯ " ੩੧ " ੯੯ " ੮੦ " "

ਖਿਆਲ ਕਰੋ, ਕਿ ਤੀਹਾਂ ਹੀ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਲਗਾਨ ਡਿਓੜਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਸਨ ੧੮੮੧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਫਰੰਗੀ ਵਿਲੀਅਮ ਹੰਟਰ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, ਕਿ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ੭ ਕਰੋੜ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਖ਼ੁਰਾਕ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ, ਅਗ੍ਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਹਾਲਤ ਸੀ, ਤਾਂ ਹੁਣ ਕੀ ਦੁਰਦਿਸ਼ਾ ਹੋਵੇਗੀ, ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤ੍ਰਾਂ ਬਾਰਕ ਪੜ੍ਹੋ ਅਤੇ ਦੇਖੋ! ਕਿ ਕਿਸ ਤ੍ਰਾਂ ਹਰਾਮਜ਼ਾਦੇ ਫਰੰਗੀ ਸਾਡੇ ਪਿਆਰੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਲੁੱਟ ਰਹੇ ਹਨ,

ਨੈਹਰਾਂ ਤੋਂ ਆਮਦਨੀ

ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਗਵਰਮਿੰਟ ਨੈਹਰਾਂ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਖ਼ੂਬ ਰੁਪੈਯਾ ਕਮੌਂਦੀ ਹੈ, ਪ੍ਰਜਾ ਦੇ ਰੁਪੈਏ ਨਾਲ ਨੈਹਰਾਂ ਬਨਦੀਆ ਹਨ, ਫੇਰ ਉਹਨਾਂ ਨੈਹਰਾਂ ਦੇ ਪਾਨੀ ਵਾਸਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮੈਹਸੂਲ ਦੇਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਏਸੇ ਤ੍ਰਾਂ ਖ਼ਲਕ਼ਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੇਰਾਂ ਲੁੱਟ ਕੇ ਦੂਜੀ ਵੇਰਾਂ ਲੁਟਨੇ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ,

ਸਨ ੧੯੦੧ ਵਿੱਚ ੨ ਕਰੋੜ ੭੬ ਲੱਖ ੯੦ ਹਜਾਰ ਰੁਪੈਯਾ

ਸਨ ੧੯੦੬ ਵਿੱਚ ੩ ਕਰੋੜ ੮੫ ਲੱਖ ੫੦ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪੈਯਾ
,, ੧੯੦੭ ,, ,, ੪ ,, ੮ ,, ੭੫ ,, ,,

(੨) ਸ੍ਰਕਾਰੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿਚ ਬਚੱਤ

ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਇਤਨੀ ਲਾਲਚੀ ਅਤੇ ਬੇਈਮਾਨ ਹੋਗਈ ਹੈ ਕੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮਾਲਾ ਮਾਲ ਕਰਕੇ ਭੀ ਹਰ ਸਾਲ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿੱਚ ਬਚੱਤ ਰਖਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕੋ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਜ਼ਬਾਨ ਵਿਚ ਸਰਪਲਸ (ਯਾਨੀ ਖਰਚ ਕਰਕੇ ਬਚੱਤ) ਆਖਦੇ ਹੰਨ, ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿਚ ਬਚੱਤ ਦਾ ਏਹ ਮਤਲਬ ਹੈ, ਕੇ ਪ੍ਰਜਾ ਪਾਸੋਂ ਇਤਨਾ ਰੁਪੈਯਾ ਲੁਟ ਲਿਆ ਕੇ ਬਦਹਜ਼ਮੀ ਹੋ ਗਈ, ਸਾਰਾ ਲੁਟ ਦਾ ਮਾਲ ਪਚਾ ਭੀ ਨੰ ਸਕੀ, ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਅਫਸਰਾਂ ਕੋ ਤਲਬਾਂ ਅਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਕੇ ਅਤੇ ਧਨਵਾਨ ਫਰੰਗੀਆਂ ਨੂੰ ਬਿਆਜ ਦੇਂਦਿਆਂ ਕੇ ਭੀ ਪਿਛਲੇ ਦਸਾਂ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਹਰ ਸਾਲ ਸਵਾਏ ਸਨ ੧੯੦੮, ਦੇ ਸ੍ਰਕਾਰ ਕੋ ਬਚੱਤ ਹੀ ਰਹੀ, ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰਜਾ ਗ਼ਰੀਬ ਹੁੰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸ੍ਰਕਾਰੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿਚ ਸੋਨੇ ਦਾ ਉਛਾਲ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਸਨ ੧੯੦੧ ਅਤੇ ੧੯੦੪ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਪ੍ਰਜਾ ਕੁੜੱਕੀ ਦੇ ਕੈਹਤ ਨਾਲ ਮਰਦੀ ਸੀ, ਪ੍ਰ ਸ੍ਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬਚੱਤ ਹੀ ਰਹੀ, ਏਹੋ ਹਨੇਰ ਹੈ, ਜੋ ਬੋਹਤ ਛੇਤੀ ਗ਼ਦਰ ਕਰਾਵੇਗਾ, ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਹਿੰਦਸਿਆਂ ਤੋ ਪਤਾ ਲਗੇਗਾ, ਕੇ ਹੁਨ ਸ੍ਰਕਾਰ ਕ੍ਰਿਸਾਨਾਂ ਅਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਲੁਟਣ ਵਿਚ ਹੱਦ ਟੱਪ ਗਈ ਹੈ, ਜਦ ਸੱਪ ਬੋਹਤ ਮੋਟਾ ਚੂਹਾ ਖਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਛੇਤੀ ਮਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਹੁਨ ਏਸ ਬਦ ਜ਼ਾਤ ਸ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਭੀ ਅਖ਼ੀਰੀ ਦਿਨ ਆ ਗਏ ਹੰਨ,

ਬਚੱਤ ਦੀਆਂ ਰਕਮਾਂ

ਸਨ ੧੯੦੧ ਵਿੱਚ ੭ ਕਰੋੜ ੪੨ ਲੱਖ ੭੪ ਹਜ਼ਾਰ ੪ ਸੌ ਪੰਜ ਰੁਪਏ

ਸਨ	੧੯੦੨	ਵਿੱਚ	੪	ਕਰੋੜ	੬੦	ਲੱਖ	੧੯	ਹਜ਼ਾਰ	੯ ਸੌ	੧੦	ਰੁਪੈਯਾ
,,	੧੯੦੩	,,	੪	,,	੪੯	,,	੬੦	,,	੧	,, ੪੫	,,
,,	੧੯੦੪	,,	੫	,,	੧੮	,,	੪੧	,,	੧	,, ੨੫	,,
,,	੧੯੦੫	,,	੩	,,	੧੩	,,	੮੩	,,	੪	,, ੨੦	,,
,,	੧੯੦੬	,,	੨	,,	੩੮	,,	੪੦	,,	੬	,, ੨੫	,,
,,	੧੯੦੭	,,	੦	,,	੫੦	,,	੯੦	,,	੬	,, ੯੦	,,
,,	੧੯੦੮	,,	੦	,,	੯੦	,,	੯੯	,,	੬	,, ੧੫	,,
,,	੧੯੧੦	,,	੫	,,	੯੦	,,	੪੪	,,	੩	,, ੫	,,
,,	੧੯੧੧	,,	੫	,,	੯੧	,,	੫	,,	੦	,, ੧੦	,,

ਕੁਲ ਰਕੱਮ ੪੦ ਕਰੋੜ ੪੬ ਲਖ ੬੦ ਹਜ਼ਾਰ

ਉਪ੍ਰੋ ਲਿਖੀ ਅੰਗਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਹੀ ਅਪ੍ਰਾਧੀ (ਫਰੰਗੀ ਸਰਕਾਰ) ਦੇ ਹਕ ਵਿਚ ਕਾਤਲ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਬੋਹਤੀ ਲਿਖਨ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ

(੩) ਨਿਮਕ ਦਾ ਟੈਕਸ

ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿਚ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਬਰਕਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਏਹ ਭੀ ਹੈ, ਕੇ ਨਿਮਕ ਤਕ ਨੂੰ ਟੈਕਸ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਲਗਾਨ ਦੂਗੀ, ਨਿਮਕ ਟੈਕਸ (ਜੋ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ,)- ਜੰਗਲਾਤ ਅਤੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਆਦਕ ਤੋਂ ਕਾਫੀ ਆਮਦਨੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਪਸ ਨਿਮਕ ਉਤੇ ਭੀ ਟੈਕਸ ਜਰੂਰੀ ਹੈ, ਲਾਲਚ ਅਤੇ ਬਦਮਾਸ਼ੀ ਦੀ ਹਦ ਹੋਗਈ, ਇਸ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜ਼ੁਲਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਅਤੇ ਨਾਂ ਹੀ ਅਜ ਤਕ ਕਿਸੇ ਦੇਸ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਹੁਨ ਅਸੀਂ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਨਿਮਕ ਦੇ ਟੈਕਸ ਦੀ ਕੁਦਰ ਪਤਾ ਦੇਦਾਂ ਗੇ,

ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿਚ ਲੂਣ ਕਈ ਜਗਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਲੂਣ ਦੀਆਂ ਬੜੀਆਂ ਖਾਂਣਾਂ ਬਖਸ਼ੀਆਂ ਹਨ ਕੋਹਾਟ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਥਲੇ ਲੂਣ

ਢੇਰਾਂ ਦੇ ਢੇਰ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਈ ਪੁਸ਼ਤਾਂ ਭੀ ਮੁਕਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀਆਂ, ਰਿਆਸਤ ਮੰਡੀ ਵਿੱਚ ਭੀ ਥੋੜਾ ਲੂਣ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਝੀਲ ਸਾਂਭਰ ਤੋਂ (ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੁਸ਼ਕਰ ਜੀ ਆਖਦੇ ਹਨ) ਬੇ ਹਦ ਲੂਣ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਗਵਰਮਿੰਟ ਨੇ ਸਨ ੧੮੭੦ ਵਿੱਚ ਏਸ ਝੀਲ ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ, ਅਤੇ ਰਾਜਪੂਤ ਰਿਆਸਤਾਂ ਨਾਲ ਅਹਿਦ ਨਾਮਾ ਕਰ ਲਿਆ, ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੁੱਛ ਰੁਪੱਯਾ ਹਰ ਸਾਲ ਮਿਲਿਆ ਕਰੇਗਾ, ਅਤੇ ਰਾਜੇ ਅਤੇ ਵਜ਼ੀਰ ਐਸੇ ਬੇ ਵਕੂਫ ਅਤੇ ਬੁਜ਼ਦਿਲ ਹਨ, ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਏਸ ਅਹਿਦ ਨਾਮੇ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਿਆ, ਅਤੇ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪੱਏ ਮੁਫਤ ਵਿੱਚ ਫਰੰਗੀਆਂ ਦੀ ਭੇਟਾ ਕਰ ਦਿੱਤੇ! ਮਦਰਾਸ ਬੰਬਈ ਅਤੇ ਕਾਠੀਆਵਾੜ ਦੇ ਕਨਾਰੇ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਦੇ ਪਾਨੀ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਮਕ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ,

ਜਿਤਨਾ ਨਿਮਕ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਉੱਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਟੈਕਸ ਹੈ, ਗਵਰਮਿੰਟ ਖੁਦ ਆਪਣੇ ਕਾਰਖਾਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲੂਣ ਬਣੌਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਮੈਹਕਮੇ ਦੀ ਰਾਹੀਂ ਖਾਣਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਢੌਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਖੁਦ ਹੀ ਵੇਚਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਵਖਰਾ ਜੋ ਲੂਣ ਮਦਰਾਸ ਅਤੇ ਬੰਮਬਈ ਵਿੱਚ ਕਈ ਇੱਕ ਆਦਮੀਆਂ ਅਤੇ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਕਾਰ-ਖਾਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬਨਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਤੇ ਟੈਕਸ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਹਰ ਇੱਕ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਨਿਮਕ ਦਾ ਮੈਹਕਮਾ ਹੈ

ਕੁਲ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਸਨ ੧੯੧੧ ਵਿੱਚ ੩ ਕਰੋੜ ੨੬ ਲੱਖ ੪੬ ਹਜ਼ਾਰ ੭ ਸੌ ੭੨ ਮਨ ਲੂਣ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਕਰੋੜ ੫੦ ਲੱਖ ੧੫ ਹਜ਼ਾਰ ਮਨ ਲੂਣ ਇੰਗਲਸਤਾਨ, ਜਰਮਨੀ, ਅਦਨ, ਅਰਬ, ਮਿਸਰ, ਸਪੇਨ, ਟਰਕੀ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਮੰਗਾਇਆ ਗਿਆ,

ਸਨ ੧੯੦੦ ਦੇ ਕ਼ਰੀਬ ਲੂਣ ਉੱਤੇ ਇਤਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਟੈਕਸ ਸੀ, ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਲਗਾਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਾਰੇ ਟੈਕਸਾਂ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਮਦ-ਨੀ ਵਸੂਲ ਹੋਈ ਸੀ, ਓਸ ਵੇਲੇ ਟੈਕਸ ਢਾਈ ਰੁਪੱਏ ਮਣ ਸੀ,

ਸਨ ੧੯੦੩ ਵਿੱਚ ਟੈਕਸ ਦੋ ਰੁਪੈਯਾ ਮਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਸਨ ੧੯੦੫
ਵਿੱਚ ਡੇਢ੍ਹ ਰੁਪੈਯਾ ਮਨ ਅਤੇ ਸਨ ੧੯੦੭ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰੁਪੈਯਾ ਮਨ ਤੱਕ
ਘਟਾਇਆ ਗਿਆ, ਕਿ ਪ੍ਰਜਾ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਕਿ ਹੁਨ ਟੈਕਸ ਇੱਕ ਰੁਪੈਯਾ
ਮਨ ਹੈ, ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਲੂਣ੍ਹ ਦਾ ਭਾ ਤਕਰੀਬਨ ਇੱਕ ਰੁਪੈਯਾ ਸਵਾ
ਗਿਆਰਾਂ ਆਨੇ ਮਣ੍ਹ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਲੂਣ੍ਹ ਦਾ ਟੈਕਸ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਲੂਣ੍ਹ ਦਾ
ਮੁੱਲ ਸਿਰਫ ਸਵਾ ਗਿਆਰਾਂ ਆਨੇ ਮਣ੍ਹ ਰਹਿ ਜਾਵੇ, ਦੇਖੀਏ ਕਿ ਹੁਨ ਭੀ
ਲੂਣ੍ਹ ਉੱਤੇ ਡੇਢ੍ਹ ਸੌ ਫੀ ਸਦੀ ਟੈਕਸ ਹੈ, ਸਨ ੧੯੦੦ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਕੋਈ
ਹੱਦ ਬੰਨਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਢਾਈ ਰੁਪੈਯਾ ਇੱਕ ਮਣ੍ਹ ਟੈਕਸ
ਸੀ, ਅਤੇ ਲੂਣ੍ਹ ਦਾ ਭਾ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਤਕਰੀਬਨ ਤਿਨ ਰੁਪੈਏ ਢਾਈ
ਆਨਾ ਮਨ ਸੀ, ਯਾਨੀ ਅਸਲ ਕੀਮਤ ਉੱਤੇ ਢਾਈ ਸੌ ਫੀ ਸਦੀ
ਟੈਕਸ ਸੀ! ਅਜੇਹੇ ਟੈਕਸ ਕਿਸੇ ਭੀ ਜ਼ਾਲਮ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੁਨੇ
ਗਏ, ਲੂਣ੍ਹ ਉੱਤੇ ਟੈਕਸ ਹੋਨ ਕਰਕੇ ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਅਤੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਕਾਫੀ
ਨਿਮਕ ਖਾਂਣ੍ਹ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਇਉਂ ਤਾਂ ਮਾਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਇੱਕ
ਸੇਰ ਲੂਣ੍ਹ ਦਾ ਮੁੱਲ ਵਧ ਘਟ ਹੋਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰਜਾ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨੁਕਸਾਨ
ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਪਰ ਸੋਚਾਂ ਉੱਤੇ ਧਿਆਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮਾਲੂਮ
ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਅਤੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਨਿਮਕ ਮਿਲਨਾ ਮੁਸ਼
ਕਲ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਕੀਮਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ! ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀਆਂ
ਦੀ ਔਸਤ ਆਮਦਨੀ ਸਵਾ ਆਨਾ ਰੋਜ਼ ਹੈ, ਅਤੇ ਲੱਖਾਂ ਆਦਮੀਆਂ
ਦੀ ਆਮਦਨੀ ਇਸ ਤੋਂ ਭੀ ਘਟ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਰਾਜਾ ਨਵਾਬ
ਸੇਠ ਸਾਹੂਕਾਰ ਭੀ ਦੇਸ ਵਿੱਚ ਵਸਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਗ਼ਰੀਬ ਕ੍ਰਿਸਾਨਾਂ
ਅਤੇ ਮਜ਼ੂਰਾਂ ਨੂੰ ਲੂਣ੍ਹ ਖਰੀਦਨ ਵਿੱਚ ਭੀ ਕੌਡੀ ੨ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰਖਨਾ
ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਕਾਫੀ ਲੂਣ੍ਹ ਨਹੀਂ ਖਰੀਦਿਆ ਜਾ
ਸਕਦਾ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪੌਹਚਦਾ ਹੈ,

ਲੂਣ੍ਹ ਕੋਈ ਖੂਬ ਯਾ ਬੂਟੀ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਕਿ ਖਾਹਮਖਾਹ
ਲੋਕ ਸੁਵਾਦ ਵਾਸਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖਾ ਜਾਨਗੇ, ਲੂਣ੍ਹ ਸਿਰਫ ਲੋੜ

ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਖਾਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਨਤੀਜਾ ਏਹ ਨਿਕਲਿਆ ਕੇ ਪੈਹਲੇ ਪ੍ਰਜਾ ਨੂੰ ਆਪਨੇ ਵਾਸਤੇ ਆਪਨੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਅਤੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਵਾਸਤੇ ਕਾਫੀ ਨਿਮਕ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਹੁਨ ਭੀ ਨਿਮਕ ਦਾ ਟੈਕਸ ਹਟਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੈ, ਤਾਂ ਲੋਕ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੂਣ ਨੂੰ ਵਰਤਨ ?

ਮਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕੇ ਜਦ ਢਾਈ ਰੁਪੇਯਾ ਇਕ ਮਣ ਨੂੰ ਟੈਕਸ ਸੀ, ਤਾਂ ਤਿਨ ਕਰੋੜ ੮੬ ਲੱਖ ਮੰਣ ਲੂਣ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ, ਜਦ ਟੈਕਸ ਦੋ ਰੁਪੈਯਾ ਮੰਣ ਸੀ, ਤਾਂ ੪ ਕਰੋੜ ਦੋ ਲੱਖ ਮੰਣ; ਜਦ ਡੇਢ੍ਹ ਰੁਪੈਯਾ ਮੰਣ ਟੈਕਸ ਸੀ, ਤਾਂ ੪ ਕਰੋੜ ੩੮ ਲਖ ਮੰਣ, ਜਦ ਇਕ ਰੁਪੈਯਾ ਮੰਣ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਨ ੧੯੧੧ ਵਿੱਚ ੫ ਕਰੋੜ ੮੨ ਲਖ ਮੰਣ ਲੂਣ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ, ਯਾਨੀ ਟੈਕਸੇ ਦੇ ਘਟ ਕਰਨ ਨਾਲ ਦਸਾਂ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਲੂਣ ਦਾ ਖਰਚ ੩੨ ਫੀ ਸਦੀ ਵਧ ਗਿਆ, ਇਸ ਤੋਂ ਸਾਫ ਜ਼ਾਹਰ ਹੈ, ਕੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਜਾ ਬੈਹਤ ਵਿਚੋਂ ਪੂਰਾ ਲੂਣ ਭੀ ਨਹੀਂ ਖਾ ਸਕਦੀ, ?

ਟੈਕਸ ਦੇ ਘਾਟੇ ਨਾਲ ਲੂਣ ਦਾ ਮੁਲ ਭੀ ਘਟ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਓਂ ਜਿਓਂ ਟੈਕਸ ਘਟ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ, ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਲੂਣ ਦਾ [illegible] ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ। ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਅਕਸਰ ਦੁਕਾਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਕੇ ਇਸ ਨੇ ਲੂਣ ਦੀ ਕੀਮਤ ਵਧਾ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਦੁਕਾਨ ਵਾਲੇ ਦਾ ਇਤਨਾ ਕਸੂਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਲੂਣ ਦੇ ਟੈਕਸ ਵਿੱਚੋਂ ਜਿਤਨੀ ਕਮੀ ਹੋਈ ਉਸਦਾ ਪੂਰਾ ਫਾਇਦਾ ਪ੍ਰਜਾ ਨੂੰ ਮਿਲ ਗਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਕੇ ਜਦ ਟੈਕਸ ਢਾਈ ਰੁਪੈਯਾ ਮਣ ਸੀ, ਤਾਂ ਲੂਣ ਦੀ ਕੀਮਤ ਤਿੰਨ ਰੁਪੈਯਾ ਢਾਈ ਆਨੇ ਦੀ ਮੰਣ ਸੀ, ਜਦ ਟੈਕਸ ਦੋ ਰੁਪੈਯਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਨਿਮਕ ਦਾ ਦਾਮ ਦੋ ਰੁਪਯਾ ਬਾਰਾਂ ਆਨੇ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਦ ਟੈਕਸ ਡੇਢ੍ਹ ਰੁਪੈਯਾ ਮਣ ਹੂਆ, ਤਾਂ ਲੂਣ ਦਾ ਨਰਖ ਦੋ ਰੁਪੈਯਾ ਸਾਢੇ ਤੀਨ ਆਨਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਦ ਟੈਕਸ ਇਕ ਰੁਪੈਯਾ ਮੰਣ ਕੀਤਾ

ਗਿਆ, ਤਾਂ ਸਨ ੧੯੧੧ ਵਿਚ ਲੂਣ ਦਾ ਭਾ ਇੱਕ ਰੁਪੈਯਾ ਸਵਾ ਪਾਰਾਂ ਆਨੇ ਹੋ ਗਿਆ, ਪੈਹਲਾਂ ਜੋ ਲੂਣ ਦੀ ਕੀਮਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੀ ਉਹ ਸਾਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੀ ਸੀ,

ਗਵਰਮਿੰਟ ਦੀ ਆਮਦਨੀ ਦਸ ਸਾਲ ਘਟਦੀ ਹੀ ਗਈ ਹੈ, ਮਗਰ ਹੁਨ ਭੀ ਸਨ ੧੯੧੧ ਵਿੱਚ ੪ ਕਰੋੜ ੧੫ ਲੱਖ ੨੩ ਹਜ਼ਾਰ ੬ ਸੌ ਨੱਵੇ ਰੁਪੱਏ ਸੀ! ਪਿਛਲੇ ਦਸ ਸਾਲ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਇਹ ਹੈ!

ਸਨ ੧੯੦੨	ਵਿੱਚ	੮	ਕਰੋੜ	੩੭	ਲੱਖ	੯੦	ਹਜ਼ਾਰ	੬੮੦	ਰੁਪੱਏ
,, ੧੯੦੩	,,	੬	,,	੯੭	,,	੫੭	,,	੪੯੫	,,
,, ੧੯੦੪	,,	੭	,,	੧੨	,,	੨੫	,,	੬੯੦	,,
,, ੧੯੦੫	,,	੫	,,	੬੨	,,	੧	,,	੫੯੫	,,
,, ੧੯੦੬	,,	੫	,,	੫੯	,,	੬੦	,,	੨੬੦	,,
,, ੧੯੦੭		੪	,,	੯	,,	੩੩	,,	੪੧੦	,,
,, ੧੯੦੮		੩	,,	੯੯	,,	੮੩	,,	੯੨੫	,,
,, ੧੯੦੯		੪	,,	੮	,,	੫੮	,,	੫੬੦	,,
,, ੧੯੧੦		੩	,,	੮੦	,,	੯੫	,,	੩੬੫	,,
,, ੧੯੧੧		੪	,,	੧੫	,,	੨੩	,,	੬੯੦	,,
ਕੁਲ ਰਕਮ		੫੩	ਕਰੋੜ	੪੦	ਲੱਖ	੩੦	ਹਜ਼ਾਰ	੬੪੦	

ਖਿਆਲ ਕਰੋ, ਕਿ ੫੪ ਕਰੋੜ ਰੁਪੱਯਾ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੇ ਗ਼ਰੀਬ ਕ੍ਰਿਸਾਨਾਂ ਅਤੇ ਮਜ਼ੂਰਾਂ ਪਾਸੋਂ ਗਵਰਮਿੰਟ ਨੇ ਸਿਰਫ ਲੂਣ ਉੱਤੇ ਟੈਕਸ ਲਗਾ ਕੇ ਲੁਟਿੱਆ, ਜੇ ਕਰ ਇਹ ਰੁਪੱਯਾ ਪ੍ਰਜਾ ਦੇ ਪਾਸ ਰੈਂਹਦਾ, ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਦਾ ਕੁਛ ਚੰਗਾ ਹਾਲ ਹੁੰਦਾ, ਪ੍ਰ ਜ਼ਾਲਮ ਫਰੰਗੀਆਂ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਪਾਸੋਂ ਇਹ ਰੁਪੱਯਾ ਲਾਹ ਲੈਣਾ ਮੁਨਾਸਬ ਸਮਝਿਆ, ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਐਸ਼ ਵਿੱਚ ਖਰਚ ਕਰ ਦਿੱਤਾ!

ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਲੂਣ ਸਾਡੇ ਮਨੁੱਖਾ ਮਾਤ੍ਰ ਵਾਸਤੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਪ੍ਰ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਤੇ ਟੈਕਸ ਲਾ ਕੇ ਪ੍ਰਜਾ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਲੂਣ ਨ

ਭੀ ਨਹੀ ਖਾਣ ਦੇਂਦੀ, ਲੂਣ ਕਿਸੇ ਆਦਮੀ ਯਾ ਰਾਜੇ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਨਹੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਖਾਣਾਂ ਯਾ ਝੀਲ ਸਾਂਬ੍ਹ ਯਾ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਦਾ ਪਾਣੀ ਕਿਸੇ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੇ ਤਾਂ ਨਹੀ ਬਨਾਇਆ, ਪਸ ਜੇਕਰ ਲੂਣ ਨੂੰ ਕਢਣ ਅਤੇ ਤਯਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਪੈਸੇ ਖਰਚ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਲਏ ਜਾਣ ਤਾਂ ਸਭ ਨੂੰ ਲੂਣ ਕਾਫੀ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ!

ਪਰ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿਚ ਇਹ ਅੰਧੇਰ ਹੈ, ਕਿ ਧੇਲੇ ਦੀ ਬੁੱਢੀ ਪਰ ਟਕਾ ਸਿਰ ਮੁਨਾਈ, ਕੁਦਰਤ ਇੱਕ ਚੀਜ਼ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਾਨੂੰ ਮੁਫਤ ਦੇਂਦੀ ਹੈ, ਪ੍ਰ ਜ਼ਾਲਮ ਗੌਰਮਿੰਟ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਉੜਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਅਜੇਹੀ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਛੇਤੀ ਦੁਨੀਯਾਂ ਤੋਂ ਮਲੀਆਮੇਟ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ!

(੪) ਗੌਰਮਿੰਟ ਦੀ ਆਮਦਨੀ

ਅਰਬ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਰੁਪੈਯਾ

ਅਗਰ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ, ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਦੀ ਕਿਤਨੀ ਕੁਲ ਆਮਦਨੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਖੁੱਲ ਜਾਣ, ਅਤੇ ਸੋਚਣ, ਕਿ ਇਹ ਬੇ ਹਦ ਰੁਪੈਯਾ ਕਿਸ ਅਤੇ ਕਿੱਥੇ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਗੌਰਮਿੰਟ ਦੀ ਆਮ-ਦਨੀ ਲੱਖ, ਕਰੋੜ, ਤੋਂ ਵਧਕੇ ਅਰਬ ਤੱਕ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਵਿਚ ਪੌਹੰਚ ਗਈ ਹੈ, ਇਹ ਡਾਕੂ ਸਰਕਾਰ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਨੁਕਰਾਂ ਅਤੇ ਖੁੰ-ਦਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪੈਸਾ ਖਿਚ ਕੇ ਆਪਨੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿਚ ਜਮਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਖਜਾਨੇ ਦਾ ਦਫਤਰ ਜੋ ਦਰ ਅਸਲ ਡਾਕੂਆਂ ਦੇ ਰਹਿਨ ਵਾਲੀ ਜਗਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਆਪਨਾ ਮਾਲ ਛੁਪੈਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਤ੍ਰਾਂ ਅਲੀ ਬਾਬਾ ਦੇ ਕਿੱਸੇ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ, ਪਿਛਲੇ ਦਸ ਸਾਲ ਦੀ ਆਮਦਨੀ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਹੇਠਾਂ ਦਰਜ ਹੈ,

ਸਨ ੧੯੦੨ ਵਿੱਚ ੮੬ ਕਰੋੜ ੯੦ ਲੱਖ ੩੦ ਹਜਾਰ ੯ ਸੌ ਰੁਪੈਯਾ

ਸਨ ੧੯੦੩ ਵਿੱਚ ੧ ਅਰਬ ੫ ਕਰੋੜ ੨੩ ਲੱਖ ੩੫ ਹਜ਼ਾਰ ੭੧੫ ਰੁਪੈਏ
" ੧੯੦੪ " ੧ " ੫ " ੭੧ " ੫੨ " ੯੯੫ "
" ੧੯੦੫ " ੧ " ੪ " ੮੪ " ੩੯ " ੭੯੫ "
" ੧੯੦੬ " ੧ " ੮ " ੪੦ " ੬੭ " ੧੭੫ "
" ੧੯੦੭ " ੧ " ੫ " ੪੨ " ੬੯ " ੫੭੦ "
" ੧੯੦੮ " ੧ " ੩ " ੭੩ " ੯੮ " ੯੨੫ "
" ੧੯੦੯ " ੧ " ੧੦ " ੮੨ " ੩੪ " ੩੨੦ "
" ੧੯੧੦ " ੧ " ੧੯ " ੫੫ " ੯੯ " ੨੪੦ "
" ੧੯੧੧ " ੧ " ੨੨ " ੨ " ੫੦ " ੮੫ "

ਧਿਆਨ ਕਰੋ, ਕਿ ਇਹ ਅਨਗਿਣਤ ਰੁਪੈਯਾ ਹਰ ਸਾਲ ਸਰਕਾਰੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਅਤੇ ਮਜ਼ੂਰ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਪੁਛਦੇ, ਕਿ ਇਹ ਰੁਪੈਯਾ ਕਿਸ ਤ੍ਰਾਂ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਗੌਰਮਿੰਟ ਧਨਵਾਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਜਾ ਗ਼ਰੀਬ! ਇਹ ਹਨੇਰ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੈ, ਜੇ ਕਰ ਏਸੇ ਤ੍ਰਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਆਮਦਨੀ ਵਧਦੀ ਰਹੀ, ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਛੇਤੀ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਫ਼ਕੀਰਾਂ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਬਨ ਜਾਵੇਗਾ, ਬਸ ਛੇਤੀ **ਗ਼ਦਰ** ਕਰਕੇ ਇਸ ਰੁਪੈਏ ਨੂੰ ਆਪਨੇ ਲਾਭ ਹਿਤ ਵਰਤੋ!

(੫) ਜੰਗਲਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨੀ

ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਜੋ ਨਿਆਮਤਾਂ ਪ੍ਰਜਾ ਦੇ ਸੁਖ ਵਾਸਤੇ ਦਿਤੀਆਂ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਸਰਕਾਰ ਥੋੜੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਵਾਸਤੇ ਰੋਕ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਤ੍ਰਾਂ ਲੂਣ ਦਾ ਟੈਕਸ ਲੈ ਕੇ ਰੁਪੈਯਾ ਕਮਾਯਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਤ੍ਰਾਂ ਜੰਗਲਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਜਾ ਨੂੰ ਜੰਗਲਾਂ ਦੇ ਫਾਇਦਿਆਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਕਰਕੇ ਭੀ ਬਹੁਤ ਆਮਦਨੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜੰਗਲ ਕਿਸੇ ਰਾਜੇ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੰਗਲ ਪ੍ਰਜਾ ਵਾਸਤੇ ਕੁਦਰਤ

ਨੇ ਬਖਸ਼ੇ ਹਨ, ਬਸ ਜੰਗਲਾਂ ਤੋਂ ਆਮਦਨੀ ਵਸੂਲ ਕਰਨਾ ਇੱਕ ਨਹੈਤ ਕਮੀਨਾ ਅਤੇ ਜ਼ਾਲਮਾਨਾ ਕੰਮ ਹੈ,

ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਜੰਗਲਾਤ ਦਾ ਰਕਬਾ ਪਿਛਲੇ ਦਸ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ੧੨ ਫੀ ਸਦੀ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਧ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਨ ੧੯੦੧ ਵਿੱਚ ਦੋ ਲੱਖ ੯ ਹਜ਼ਾਰ ੮ ਸੌ ਉਨਾਸੀ ਮੁਰੱਬਾ ਮੀਲ ਸੀ, ਅਤੇ ਸਨ ੧੯੧੦ ਵਿੱਚ ਦੋ ਲੱਖ ੪੨ ਹਜ਼ਾਰ ੯੩੫ ਮੁਰੱਬਾ ਮੀਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਮਾਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਦਿਲ ਖੁਲਵੀਂ ਲੁੱਟ ਖਾਹ ਜਾਰੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਟੋਟਾ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਘੇਰ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਜ਼ਮੀਨ ਬਨਾ ਦੇਂਦੇ ਹਨ!

ਜੇ ਕਰ ਕੋਈ ਗ਼ਰੀਬ ਆਦਮੀ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚੋਂ ਲਕੜੀ ਲੈ ਲਵੇ, ਯਾ ਪਸ਼ੂ ਚਰਨੇ ਛਡ ਦੇਵੇ, ਤਾਂ ਉਸ ਤੇ ਮੁਕਦਮਾ ਬਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਨੇ ਫਾਇਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਜੰਗਲ ਅਲਗ ਰੱਖੇ ਹਨ, ਸਨ ੧੯੦੧ ਵਿੱਚ ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੁਲ ਮੁਕਦਮੇ ੨੧ ਹਜ਼ਾਰ ੧੮੧ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਸਨ ੧੯੧੨ ਵਿੱਚ ਕੁਲ ਮੁਕਦਮੇ ੯੬ ਹਜ਼ਾਰ ੪੩੮ ਹੋਏ, ਗ਼ੌਰ ਕਰੋ! ਕਿ ਇਤਨੇ ਗ਼ਰੀਬ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਏਸ ਵਜਾ ਕਰਕੇ ਤਕਲੀਫ ਦਿੱਤੀ, ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚੋਂ ਲਕੜੀ ਲਈ ਸੀ! ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤ੍ਰਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਹਕੂਕ ਪਾਸੋਂ ਲਾਭ ਉਠਾਇਆ ਸੀ!

ਜੰਗਲਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨੀ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਹੇਠ ਹੈ!

ਸਨ	੧੯੦੧ ਵਿੱਚ	੧	ਕ੍ਰੋੜ	੭੩	ਲੱਖ	੯੦	ਹਜ਼ਾਰ	੩੨੫	ਰੁਪੈਏ	
”	੧੯੦੨	”	੧	”	੯੪	”	੭੧	”	੫੪੫	”
”	੧੯੦੩	”	੨	”	੨੩	”	੧੬	”	੭੪੦	”
”	੧੯੦੪	”	੨	”	੪੦	”	੨੯	”	੪੯੦	”
”	੧੯੦੫	”	੨	”	੬੬	”	੯੩	”	੯੨੫	”

ਸਨ	੧੯੦੬	ਵਿੱਚ	੨ ਕਰੋੜ	੬੫ ਲੱਖ		੩੩ ਹਜ਼ਾਰ		੬੬੫ ਰੁਪੈਏ		
,,	੧੯੦੭	,,	੨	,,	੫੯	,,	੮੯	,,	੧੫੦	,,
,,	੧੯੦੮	,,	੨	,,	੫੫	,,	੧੩	,,	੪੯੦	,,
,,	੧੯੦੯	,,	੨	,,	੬੦	,,	੩੦	,,	੧੯੦	,,
,,	੧੯੧੦	,,	੨	,,	੧੪	,,	੪੩	,,	੩੫੫	,,
,,	੧੯੧੧	,,	੨	,,	੯੨	,,	੮੨	,,	੬੨੫	,,

ਜਦ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੇ ਇਤਨੀ ਬੇ ਹਦ ਲੁੱਟ ਮਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੌਮ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵਾਜਬ ਹੈ, ਕਿ ਬਦ ਜ਼ਾਤ ਫਰੰਗੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਸਭ ਜੰਗਲਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੇ ਲਾਭ ਹਿਤ ਵਰਤੇ!

(੯) ਫੌਜ ਵਾਸਤੇ ਖ਼ਰਚ

ਦਿਲ ਕੇ ਫਫੋਲੇ ਜਲ ਉਠੇ ਸੀਨੇ ਕੇ ਦਾਗ਼ ਸੇ
ਇਸ ਘਰ ਕੋ ਆਗ ਲਗ ਗਈ ਘਰ ਕੇ ਚਰਾਗ਼ ਸੇ

ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਜਿਸ ਗ਼ੁਲਾਮੀ ਦੇ ਡੂੰਘੇ ਟੋਏ ਵਿੱਚ ਡੁਬਿਆ ਹੋਯਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰਤਖ ਨਸ਼ਾਨ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਫੌਜ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਹੈ, ਹਰ ਇੱਕ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਸਪਾਹੀ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀਆਂ ਦੀ ਬਦ ਕਿਸਮਤੀ ਦਾ ਜ਼ਿੰਦਾ ਹਥਿਆਰ ਹੈ, **ਆਜ਼ਾਦੀ** ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਫੌਜ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ! ਗ਼ੁਲਾਮੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੋਰ ਹਨ, ਮਗਰ ਗੌਰਮਿੰਟ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਜ਼ੁਲਮ ਦਾ ਡੰਡਾ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦਾ ਹਥਿਆਰ ਇਹ ਫੌਜ ਹੀ ਹੈ, ਇਹ ਮੋਟੇ ਸੰਡੇ ਮੁਫ਼ਤ ਲੜਨ ਮਰਨ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਰੱਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ! ਹਿੰਦੀ ਭੀ ਅਕਲ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਫੌਜ ਵਿੱਚ ਭਰਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਅਜੇਹੇ ਕਪੂਤਾਂ ਨੇ ਅਗਰ ਜਨਮ ਹੀ ਨਾ ਲਿਆ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਅੱਛਾ ਹੁੰਦਾ! ਇਸ ਵੇਲੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਫੌਜ ਤੇ ਮੁਲਕ ਦੇ

ਰੁਪੱਏ ਦਾ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਭਾਗ ਇਸੇ ਖ੍ਰਚ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫੌਜ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਰਖਨਾ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਪੈਹਲਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ, ਗੋਰੇ ਅਤੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ ਸਪਾਹੀ ਕ੍ਰਿਸਾਨ ਅਤੇ ਮਜੂਰਾਂ ਦੇ ਬੜੇ ਭਾਰੇ ਕਸ਼ਟ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਧਨ ਵਿੱਚੋਂ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪੱਏ ਖਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਟੈਕਸਾਂ ਦੇ ਵਧਨ ਦਾ ਇੱਕ ਕਾਰਨ ਇਹ ਭੀ ਹੈ!

ਪਿਛਲੇ ਪੰਜੀ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਫੌਜੀ ਖ੍ਰਚ ਤਕ਼ਰੀਬਨ ਦੂਨੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਹਾਲਾਤ ਉੱਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਭੀ ਏਸ ਜ਼ਾਲਮ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਜ਼ਾਲਮਾਨਾਂ ਪਾਲੇਸੀ (ਰਵਸ਼) ਦਾ ਕਾਫੀ ਸਬੂਤ ਹੈ, ਪਲੇਗ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚੋਂ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਰੁਪੱਯਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਮਗਰ ਫੌਜ ਦਾ ਪੇਟ ਭਰਨ ਵਾਸਤੇ ਰੁਪੱਯਾ ਨਿਕਲ ਔਂਦਾ ਹੈ,

ਸਨ	੧੮੮੫	ਵਿੱਚ	੧੭	ਕਰੋੜ	੫੦	ਲਖ	ਰੁਪੱਯਾ
"	੧੮੮੯	"	੨੦	"	੬	"	"
"	੧੮੯੫	"	੨੪	"	੩੧	"	"
"	੧੯੦੦	"	੨੬	"	੪੪	"	"
"	੧੯੦੪	"	੨੭	"	੨੧	"	"
"	੧੯੦੫	"	੩੧	"	੩	"	"
"	੧੯੧੦	"	੨੮	"	੬੬	"	"

ਏਹ ਨਕਸ਼ਾ ਦੇਖਨ ਤੋਂ ਮਾਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਸਨ ੧੯੦੫ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਫੌਜੀ ਖ੍ਰਚ ੩੧ ਕਰੋੜ ਤਕ ਵੱਧ ਗਏ ਸਨ, ਅਤੇ ਸਨ ੧੮੮੫ ਵਿੱਚ ੧੭ ਕਰੋੜ ਸਨ, ਯਾਨੀ ੨੦ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ੮੨ ਫੀ ਸਦੀ ਤੋਂ ਭੀ ਵੱਧ ਗਏ, ਅਤੇ ਹੁਨ ੩੦ ਕਰੋੜ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਨ, ਪੁਛਿਆ ਜਾਏ, ਕਿ ਇਹ ਰੁਪੱਯਾ ਹਰ ਸਾਲ ਕਿਸ ਕੰਮ ਵਾਸਤੇ ਖ੍ਰਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਾਫ ਉੱਤ੍ਰ ਮਿਲੇਗਾ, ਕਿ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਗ਼ੁਲਾਮੀ ਵਿੱਚ ਰਖਨ ਵਾਸਤੇ!

ਕਿਤਨੇ ਅਫਸੋਸ ਅਤੇ ਸ਼ਰਮ ਦੀ ਗਲ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੇ ਰੁਪੱਏ ਨਾਲ ਹੋਰ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਗੁਲਾਮ ਕੌਮ ਆਪਣੀ ਜੇਬ ਵਿੱਚੋਂ ਰੁਪੱਯਾ ਖ਼ਰਚ ਕਰਕੇ ਰਾਜ ਨਹੀ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਸਾਰਾ ਰੁਪੱਯਾ ਗੁਲਾਮ ਪ੍ਰਜਾ ਤੋਂ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਓਸੇ ਰੁਪੱਯੇ ਵਿੱਚੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬੇੜੀਆਂ ਪਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀ-ਆਂ ਹਨ, ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ ਅਜੇਹੇ ਬੇ ਵਕੂਫ਼ ਅਤੇ ਬੇ ਹਿੰਮਤ ਹਨ, ਕਿ ਆਪਣੀ ਹੀ ਜੁੱਤੀ ਆਪਣੇ ਹੀ ਸਿਰ ਵਜਦੀ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ **ਗ਼ਦਰ** ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਯਾਰ ਨਹੀ ਹੁੰਦੇ, ਪਰ ਹੁਨ ਵਕ਼ਤ ਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿ ਇਹ ਅੰਧੇਰ ਦੂਰ ਹੋ, ਅਤੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਏਸ ਭਾਰੀ ਬੋਝ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਵੇ, ਜੋ ਉਹਦੀ ਪਿੱਠ ਤੇ ਲਦਿੱਆ ਗਇਆ ਹੈ, ਤਦ ਇੱਕੋ ਦਿਨ ਸਾਰੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਫ਼ੌਜ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਸਤ ਦੇ ਕੇ ਬੌਂਹਤ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਗਾ!

(੭) ਪਲੇਗ ਨਾਲ ਮੌਤਾਂ

ਜ਼ਾਲਮ ਪਲੇਗ ਸਨ ੧੮੯੬ ਵਿੱਚ ਪੈਹਲੀ ਵੇਰਾਂ ਹਿੰਦੋਸ-ਤਾਨ ਵਿੱਚ ਜ਼ਾਹਰ ਹੋਈ, ਅਤੇ ਹੁਨ ਤੱਕ ਸਾਰੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਫ਼ੈਲ ਗਈ ਹੈ, ਏਸ ਆਫ਼ਤ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕ਼ੌਮ ਨੇ ਕੋਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀ ਕੀਤੀ, ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਗਵਰਮਿੰਟ ਨੇ ਕੁੱਝ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੀ, ਗਵਰਮਿੰਟ ਨੇ ਕ਼ੌਮ ਨੂੰ ਇਤਨਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਅਤੇ ਬੇ ਜਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਕਿ ਲੀਡਰ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਕੰਮ ਆਪਣੇ ਜ਼ਿੱਮੇ ਨਹੀ ਲੈ ਸਕਦੇ ਅਤੇ ਹਰ ਇੱਕ ਬਾਤ ਵਿੱਚ ਗਵਰਮਿੰਟ ਦਾ ਮੂੰਹ ਤਕਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਗਵਰਮਿੰਟ ਜੋ ਕ਼ੌਮ ਦੀ ਦੁਸ਼ਮਨ ਹੈ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਭਲਾਈ ਵਾਸਤੇ ਕਿਉਂ ਤਜਵੀਜ਼ਾਂ ਸੋਚੇਗੀ! ਉਸ ਨੂੰ ਕੀ ਮਤਲਬ, ਕਿ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ-ਆਂ ਦੇ ਸੁੱਖ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰੇ, ਸਗੋਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਏਸ ਵਿੱਚ ਫ਼ਾਇਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਹਿੰਦੀ ਕਾਲ ਅਤੇ ਬੀਮਾਰੀ ਨਾਲ ਘਬਰਾਏ ਰਹਿਨ, ਤਾਂ ਕਿ ਘਬਰਾਹਟ ਅਤੇ ਨਿਰਾਸਤਾ ਨਾਲ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਬੈਠ ਜਾਨ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਰੂਪੀ ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਨਾ ਪੈਣ [illegible]! ਆਜ਼ਾ [illegible]

ਵੰਦੀ ਹੈ, ਉਮੈਦ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਕ਼ਾਸਦ (ਹਲਕਾਰਾ) ਹੈ, ਬਸ ਪਲੇਗ ਨਾਲ ਜੋ ਨਿਰਾਸਤਾ ਕੌਮੀ ਰੂਹ ਉੱਤੇ ਸਾਵਨ ਦੇ ਬਦਲਾਂ ਸਮਾਂਨ ਛਾਈ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਸ ਨਾਲ ਡਾਕੂ ਸ੍ਰਕਾਰ ਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਹੀ ਫਾਇਦਾ ਹੈ,

ਯੂਰਪ ਵਿੱਚ ਚੌਧਵੀ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਜੋ ਪਲੇਗ ਆਈ ਸੀ ਉਸ ਦੇ ਬਾਦ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਤਵਾਰੀਖ ਵਿੱਚ ਹੁਣ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਹੀ ਅਜੇਹੀ ਭਿਆਨਕ ਪਲੇਗ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੈ, ਕਿ ਬਦ ਕਿਸਮਤ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਕੈਸੀ ਅਜੀਬ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਜੇਹੀ ਭੈੜੀ ਦਸ਼ਾ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਭੀ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ, ਪਲੇਗ ਏਸ ਵਜਾ ਸੇ ਫੈਲੀ ਹੈ, ਕਿ ਸ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਜਾ ਦੀ ਸ਼ਰੀਰਕ ਰਖਸ਼ਿਆ ਵਾਸਤੇ ਕਾਫੀ ਰੁਪੈਯਾ ਖਰਚ ਨਹੀ ਕਰਦੀ, ਅਤੇ ਪ੍ਰਜਾ ਗ਼ਰੀਬੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਬੁਰੀ ਖੁਰਾਕ ਖਾਂਦੀ ਹੈ, ਅੰਧੇਰੇ ਅਤੇ ਗੰਦੇ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ! ਮੈਲੇ ਕਪੜੇ ਪਹਿਨਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਸ਼ਰੀਰਕ ਰਖਿਆ ਦੇ ਅਸੂਲਾਂ ਉੱਤੇ ਅਮਲ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕਦੀ, ਬਸ ਪਲੇਗ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਪੈਹਲਾਂ ਦੂਜੀ ਪਲੇਗ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਏ! ਯਾਨੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਨੂੰ!

ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅੰਗਾਂ ਤੋਂ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਪਲੇਗ ਦੇ ਫੈਲਣ ਦਾ ਹਾਲ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇਗਾ!

ਸਨ	੧੮੯੧ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ੧੯੦੨	ਤੱਕ	੯	ਲੱਖ	੯੫	ਹਜ਼ਾਰ	ਮੌਤਾਂ
,,	੧੯੦੩	ਵਿੱਚ	੭	,,	੨	,,	,,
,,	੧੯੦੪	,,	੯	,,	੩੬	,,	,,
,,	੧੯੦੫	,,	੯	,,	੪੧	,,	,,
,,	੧੯੦੬	,,	੩	,,	੦੦	,,	,,
,,	੧੯੦੭	,,	੧੧	,,	੬੬	,,	,,
,,	੧੯੦੮	,,	੧	,,	੧੪	,,	,,
,,	੧੯੦੯	,,	੧	,,	੪੫	,,	,,

ਸਨ	੧੯੧੦	ਵਿੱਚ	੪	ਲੱਖ	੧੩	ਹਜ਼ਾਰ ਮੌਤਾਂ
"	੧੯੧੧	"	੭	"	੩੪	" "
"	੧੯੧੨	"	੨	"	੭੩	" "
ਕੁਲ ਜੋੜ			੬੭	ਲੱਖ	੨੨	ਹਜ਼ਾਰ ਮੌਤਾਂ

ਇਹ ਸਿਰਫ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਰਪੋਟ ਹੈ, ਜੋ ਫਰਜ਼ੀ ਬਨਾਈ ਹੋਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਪਿਛਲੇ ੨੦ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਡੇਢ਼ ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਭੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੌਤਾਂ ਪਲੇਗ ਨਾਲ ਹੋਈਆਂ ਹਨ,

ਖਿਆਲ ਕਰੋ, ਕਿ ਇਤਨੀ ਬੜੀ ਦੇਸ਼ ਪਲੇਗ ਨਾਲ ਹੀ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਗਈ! ਏਸ ਜ਼ਾਲਮ ਨੇ ਘਰਾਂ ਦੇ ਘਰ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ, ਪਿੰਡ ਉਜਾੜ ਦਿੱਤੇ, ਮੁਹੱਬਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਛੋੜ ਦਿੱਤਾ! ਹਰ ਕੁਲ ਗ਼ਮ ਅਤੇ ਸੋਗ ਦੇ ਬਦੱਲ ਛਾਏ ਹੋਏ ਹਨ, ਸਾਰੀ ਕੌਮ ਨੂੰ ਸੋਗ ਰੂਪੀ ਕੜਾਹੇ ਵਿੱਚ ਤਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਬਸ ਏਸ ਜ਼ਾਲਮ ਪਲੇਗ ਪਾਸੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਕਰੌਣ ਵਾਸਤੇ ਬੋਹਤ ਛੇਤੀ ਗ਼ਦਰ ਆਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਏ! ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪਲੇਗ ਭੀ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿਚੋਂ ਚਲੀ ਜਾਵੇਗੀ!

(੮) ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਬੀਮਾਰੀ

ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸੂਬਾ ਪੰਜਾਬ ਕਈ ਤ੍ਰੂੰ ਦੀਆਂ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਵਿੱਚ ਫਸਿਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਹਨਾਂ ਆਫਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵਡੀ ਆਫਤ ਬੀਮਾਰੀ ਹੀ ਹੈ! ਬੜੀ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਆਦਮੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹਨ, ਪਰ ਫੇਰ ਭੀ ਬੀਮਾਰੀ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਤੀ ਹੈ! ਇਸ ਦਾ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ, ਸਨ ੧੯੦੭ ਵਿੱਚ ਪਲੇਗ ਏਸ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਸੀ, ਕਿ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਏ, ਅਤੇ ਸ਼ੈਹਰਾਂ ਵਿੱਚ ਘੈਹਰਾਮ ਮਚ ਗਿਆ, ਇਕ ੨ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿੱਚ ਹਜਾਰਾਂ ਮਰਦ ਔਰਤ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਮਰ ਗਏ, ਜ਼ਿਲਾ ਗੁਜਰਾਂਵਾਲੇ ਵਿੱਚ ੭੧੮੦੦ ਮੌਤਾਂ

ਹੋਈਆਂ, ਜ਼ਿਲਾ ਸਿਆਲਕੋਟ ਵਿੱਚ ੬੨੬੦੦, ਜ਼ਿਲਾ ਜਾਲੰਧਰ ਵਿੱਚ ੩੯੭੦੦, ਜ਼ਿਲਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਵਿੱਚ ੩੯੭੦੫, ਜ਼ਿਲਾ ਲਾਹੌਰ ਵਿੱਚ ੪੭੪੦੦, ਜ਼ਿਲਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿੱਚ ੨੪੭੦੦, ਜ਼ਿਲਾ ਲੁਧਿਆਨਾ ਵਿੱਚ ੨੨੩੦੦, ਜ਼ਿਲਾ ਫ਼ੀਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵਿੱਚ ੨੯੫੦੦, ਸਾਰੇ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਸਨ ੧੯੦੭ ਵਿੱਚ ਹੀ ੬ ਲੱਖ ੫ ਹਜ਼ਾਰ ਮੌਤਾਂ ਹੋਈਆਂ, ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਕਿ ਪਲੇਗ ਕਮਜ਼ੋਰ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਸੋਤੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਨਿਵਾਸੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਮੌਤਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਈਆਂ, ਭਾਵੇਂ ਸ਼ੈਹਰਾਂ ਵਿੱਚ ਭੀ ਗਿਨਤੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਰਹੀ! ਜਿਨਾਂ ਨੂੰ ਸਨ ੧੯੦੭ ਯਾਦ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਉੱਤੇ ਅਜੇਹੀ ਹਧੀਨਗੀ ਅਤੇ ਭ੍ਰਮ ਦੇ ਖਿਆਲ ਨਾਲ ਸੱਪ ਲੋਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ,

ਸਨ ੧੯੦੮ ਵਿੱਚ ਪਲੇਗ ਜ਼ਰਾ ਮੱਧਮ ਰਹੀ, ਪਰ ਬੁਖ਼ਾਰ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਹੋਇਆ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਬੁਖ਼ਾਰ ਹਰ ਸਾਲ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਮੌਤਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਲੋਕ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਸਨ ੧੯੦੮ ਵਿੱਚ ਬੁਖ਼ਾਰ ਨੇ ਸ਼ੈਹਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਰੋਬਾਰ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ! ਪਰਜਾ ਬਿਲਕੁਲ ਬੇਬਸ ਹੈਰਾਨ ਅਤੇ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਰਹੀ, ਸਨ ੧੯੦੮ ਵਿੱਚ ਕੁਲ ਮੌਤਾਂ ੬੯੭੦੦੦ ਹੋਈਆਂ, ਅਤੇ ਸਨ ੧੯੦੭ ਵਿੱਚ ਪਲੇਗ ਨਾਲ ੬੧੫੦੦੦ ਮੌਤਾਂ ਹੋਈਆਂ, ਇਹਨਾਂ ਅੰਗਾਂ ਤੋਂ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਬੁਖ਼ਾਰ ਪਲੇਗ ਨਾਲੋਂ ਕਿਸੇ ਡਬੇ ਘਟ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਫ਼ਸੋਸ ਦੀ ਗਲ ਇਹ ਹੈ, ਕਿ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਮੌਤਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਏਸ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਦੱਸ ਸਾਲ ਤੋਂ ਘਟ ਉਮਰ ਦੇ ੩੯੩੦੦੦ ਬੱਚੇ ਚਲਦੇ ਹੋਏ, ਸਮਝੋ ਕੁਲ ਮੌਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅੱਧੀ ਸੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਮੌਤਾਂ ਹੋਈਆਂ, ਇਹ ਕਿਸੇ ਭੀ ਕੌਮ ਵਾਸਤੇ ਕੈਸਾ ਭਿਆਨਕ ਅਤੇ ਦਰਦ ਭਰਿਆ ਨਜ਼ਾਰਾ ਹੈ, ਵਖੋ ਵਖਰੇ ਜ਼ਿਲਿਆਂ ਦਾ ਹਾਲ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅੰਗਾਂ ਤੋਂ ਸਾਬਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ!

ਸਨ ੧੯੦੮ ਵਿੱਚ ਬੁਖ਼ਾਰ ਨਾਲ ਮੌਤਾਂ

ਜ਼ਿਲਾ ਜਾਲੰਧਰ	੨੨ ਹਜ਼ਾਰ

ਜ਼ਿਲਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ	੩੦ ਹਜ਼ਾਰ	
" ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸ੍ਰ	੪੫ "	੧ ਸੌ
" ਲੁਧਿਆਨਾ	੧੭ "	੫ "
" ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ	੨੮ "	੦੦ "
" ਲਾਹੌਰ	੪੨ "	੫ "

ਕਿਸੇ ਭੀ ਸੁਹਿੱਤ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਇਤਨੀ ਬੀਮਾਰੀ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਥੇ ਗਵਰਮਿੰਟ ਦੀ ਵਲੋਂ, ਜੀਵਕ ਰਖਯਾ ਦਾ ਕਾਫੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਲੋਕ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਅੱਛੀ ਖ਼ੁਰਾਕ ਖਾਂਦੇ ਹਨ, ਕਪੜੇ ਕਾਫੀ ਪੈਹਨਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਸਾਫ ਮਕਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਬੀਮਾਰੀ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਮਨੁਸ਼ਯ ਮਾਤ੍ਰ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਦੇਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਅਜ ਕਲ ਏਸਨੇ ਆਪਨਾ ਰਾਜ ਜਮਾ ਰੱਖਿਆ ਹੈ,

ਹਰ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ ਨੂੰ ਸੋਚਨਾ ਚਾਹੀਏ, ਕਿ ਇਸਦੇ ਆਪਨੇ ਜ਼ਿਲੇ ਅਤੇ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਬੀਮਾਰੀ ਕਿਉਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਸੋਚਨਾ ਚਾਹੀਏ, ਕਿ ਕੁਲ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਬੀਮਾਰੀ ਕਿਉਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ? ਏਸੇ ਤ੍ਰਾਂ ਸੋਚਦੇ ੨ ਪਤਾ ਲੱਗੇ ਗਾ! ਕਿ ਬੀਮਾਰੀ ਦਾ ਅਸਲੀ ਸਬਬ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਗਵਰਮਿੰਟ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਅਤੇ ਬ੍ਰਬਾਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਨਹੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਏ

(ਦ) ਕੈਹਤ ਦਾ ਸਬਬ ਅਸਲ ਵਸੋਂ ਨਹੀਂ ਹੈ.
ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ

ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹਮੈਤੀ ਅਕਸਰ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਕਿ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਕੈਹਤ ਏਸ ਕਰਕੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਵਸੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਖ਼ੁਰਾਕ ਕਾਫੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀ ਹੁੰਦੀ! ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੇ ਆਦਮੀ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਵਸਨਾ ਨਹੀ ਚਾਹੁੰਦੇ, ਇੱਕ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਆਦਮੀ ਦੂਜੇ ਜ਼ਿਲੇ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿੱਚ ਜਾਨਾ ਪਸੰਦ ਨਹੀ ਕਰਦੇ, ਸਗੋਂ ਕ੍ਰਿਸਾਨ ਤਾਂ ਆਪਨੇ ਪਿੰਡ ਨਾਲ ਅਜੇਹਾ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਮੀਲ ਪ੍ਰੇ ਜਾ ਕੇ ਰੈਹਨ

ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਉਸੇ ਜ਼ਮੀਨ ਉੱਤੇ ਵੱਸੋਂ ਵਧਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਕਹਿਤ ਪੈਂਦੇ ਹਨ! ਇਹ ਦਲੀਲ ਬਿਲਕੁਲ ਗ਼ਲਤ ਅਤੇ ਝੂਠੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਚਾਈ ਦੇ ਉਹ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਸਿਪਾਹੀ ਜੋ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਆਪਣੀ ਜਗਾ ਖੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਯਾਨੀ ਅੰਗ! ਏਸ ਝੂਠ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਖਾਕ ਭਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਸਾਬਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਕਿ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਅਜੇ ਵੱਸੋਂ ਬਹੁਤ ਥੋੜੀ ਹੈ, ਜੇ ਕਰ ਗਵ੍ਰਮਿੰਟ ਜ਼ਾਲਮ ਨਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਮਦੱਦ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੇ ਅੰਦ੍ਰ ਹੀ ਬਹੁਤ ਗ਼ੈਰ ਆਬਾਦ ਇਲਾਕੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਬਸਤੀਆਂ ਬਸਾਈਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਹਰ ਜ਼ਿਲੇ ਦੀ ਆਮਦਨੀ ਦੱਸ ਗੁਣੀ ਵੀਹ ਗੁਣੀ ਵਧ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਹੁਣ ਹੀ ਥੋੜੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਤਮਾਮ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਵੱਸੋਂ ਬਾਬਤ ਹਿਦਸੇ ਅਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਇਨ ਸੇ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਬਜਾਏ ਬਹੁਤ ਵੱਸੋਂ ਦੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਵੱਸੋਂ ਦਾ ਘਾਟਾ ਹੈ, ਯੂਰਪ ਦੇ ਕਈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਨਿਸਬਤ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਵੱਸੋਂ ਬਹੁਤ ਥੋੜੀ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਜਾਪਾਨ ਭੀ ਸਾਡੇ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵੱਸੋਂ ਦੀ ਪਾਲਨਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜੇ ਕਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਕਿ ਬਿਲਜੀਅਮ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕਹਿਤ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੇ, ਹਾਲਾਂ ਕੇ ਉੱਥੋਂ ਦੀ ਵੱਸੋਂ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਨਾਲੋਂ ਚਾਰ ਗੁਣਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਗਵ੍ਰਮਿੰਟ ਦੇ ਹਮੈਤੀ ਕੀ ਉੱਤਰ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ? ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨਕਸ਼ੇ ਤੋਂ ਸਾਬਤ ਹੋਵੇਗਾ, ਕਿ ਕਿਤਨੇ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਸੋਂ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਸਦੀਆਂ ਹਨ, ਲੇਕਨ ਉੱਥੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਜੈਸੀ ਗ਼ਰੀਬੀ ਨਹੀਂ

ਵੱਸੋਂ ਦੇ ਮੁਤਅੱਲਕ ਨਕਸ਼ਾ

ਨਾਮ ਮੁਲਕ	ਕਸਰਤ ਆਬਾਦੀ ਫ਼ੀ ਮੁਰੱਬਾ ਮੀਲ	
ਬਿਲਜੀਅਮ	੬੨੮	ਆਦਮੀ
ਹਾਲੈਂਡ	੪੪੫	,,
ਇੰਗਲੈਂਡ	੩੫੬	,,
ਜਾਪਾਨ	੩੨੫	,,

ਨਾਮ ਮੁਲਕ	ਕਸਰਤ ਆਬਾਦੀ ਫੀ ਮੁਰੱਬਾ ਮੀਲ
ਇਟਲੀ	੩੦੪ ਆਦਮੀ
ਜਰਮਨੀ	੨੯੦ ”
ਆਸਟ੍ਰੀਆ	੨੩੩ ”
ਸੁਇਟਜ਼ਰਲੈਂਡ	੨੧੭ ”
ਫਰਾਂਸ	੧੯੦ ”
ਡਨਮਾਰਕ	੧੬੮ ”
ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ	੧੬੭ ”

ਇਹਨਾਂ ਅੰਗਾਂ ਤੋਂ ਸਾਡੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦੀ ਬੇ ਬੁਨਿਆਦ ਦਲੀਲ ਦੇ ਪੁਰਜ਼ੇ ਉੱਡ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਅਜੇ ਕਰੋੜਾਂ ਹੋਰ ਆਦਮੀ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਗਵਰਮਿੰਟ ਜ਼ਾਲਮ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਪ੍ਰਜਾ ਬਲਵਾਨ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ ਖੇਤੀ ਦੇ ਨਵੇਂ ਤਰੀਕੇ ਵਰਤੇ ਜਾਣ! ਮਗਰ ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਰਤ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕੇ ਗਵਰਮਿੰਟ ਦੇ ਘੋਰ ਜ਼ੁਲਮ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਉੱਨਤੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਾਧਨ ਬੇ ਫਾਇਦਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਦ ਤੱਕ ਲਗਾਨ ਘੱਟ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਕ੍ਰਿਸਾਣ ਨੂੰ ਮਲਕੀਅਤ ਦੇ ਹੱਕ ਨਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ, ਹਾਕਮਾਂ ਦੀ ਰਿਸ਼ਵਤ ਖ਼ੋਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਦੇਸਾਂ ਨਾਲੋਂ ਉੱਚ ਦਰਜੇ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਨਾ ਸਿੱਖੀ ਜਾਵੇ, ਤਦ ਤਕ ਖੇਤੀ ਦੀ ਉੱਨਤੀ ਅਸੰਭਵ ਹੈ, ਅਤੇ ਖੇਤੀ ਦੀ ਉੱਨਤੀ ਨਾਲ ਹੀ ਵਸੋਂ ਵਧ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਕਰ ਹੁਣ ਭੀ ਗਵਰਮਿੰਟ ਲਗਾਨ ਅਤੇ ਟੈਕਸਾਂ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪੈਏ ਦੇਸ ਵਿਚੋਂ ਲੁੱਟ ਕੇ ਨਾ ਲੈ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਜਾ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਏਸ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਸੋਨਾ ਉਗਲਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਜਦ ਤਕ ਜ਼ਾਲਮ ਗਵਰਮਿੰਟ ਹੈ ਤਦ ਤੱਕ ਥੋੜੀ ਵਸੋਂ ਵਿਚ ਭੀ ਕਾਲ ਅਤੇ ਗ਼ਰੀਬੀ ਦਾ ਡੰਕਾ ਹੀ ਸਾਡੇ ਸਿਰ ਤੇ ਸਦਾ ਰਹੇਗਾ!

ਗਵਰਮਿੰਟ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਕਿਤਨਾ ਰੁਪੈਯਾ ਖ਼ਰਚ ਕਰਦੀ ਹੈ,

(੧੦) ਚੋਰਾਂ ਦੀ ਖੂੰਦ੍ਰ

ਅਲੀ ਬਾਬਾ ਅਤੇ ਚਾਲੀ ਚੋਰਾਂ ਦੀ ਕਹਾਨੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਕਿ ਚੋਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚੋਂ ਲੁੱਟ ਦਾ ਮਾਲ ਲੇ ਜਾ ਕੇ ਇੱਕ ਖੂੰਦ੍ਰ ਵਿਚ ਛੁਪਾ ਦੇਂਦੇ ਸਨ, ਏਸੇ ਤ੍ਰਾਂ ਉਹ ਚੋਰਾਂ ਦਾ ਜੱਥਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਸ੍ਰਕਾਰ ਆਖਦੇ ਹਨ ਇੱਕ ਖੂੰਦ੍ਰ ਵਿੱਚ ਲੁਟ ਦਾ ਮਾਲ ਜਮਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸ ਖੂੰਦ੍ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਇੰਗਲਸਤਾਨ ਹੈ, ਗਵਰਮਿੰਟ ਹਰ ਸਾਲ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪੈਏ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿੱਚੋਂ ਲੁੱਟ ਕੇ ਇੰਗਲਸਤਾਨ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਗ਼ਰੀਬ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀਆਂ ਦਾ ਖ਼ੂਨ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਰੂਪ ਬਨ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਨਾਂ ਢੰਗਾਂ ਨਾਲ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਨੂੰ ਲੁਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਢੰਗਾਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਇੱਕ ਲੇਖ ਵਿੱਚ ਨਹੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ! ਅਜ ਅਸੀਂ ਇਹ ਦਸਾਂਗੇ, ਕਿ ਸ੍ਰਕਾਰ ਹਿੰਦ ਆਪਨੇ ਮੈਂਹਕਮਿਆਂ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਨਾਲ ਇੰਗਲਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਕਿਤਨਾ ਰੁਪੈਯਾ ਭੇਜਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਵਖਰਾ ਜੋ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਬਿਉਪਾਰੀ, ਪੈਨਸ਼ਨ, ਹਾਕਮ, ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਰ, ਵਕੀਲ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰ, ਰੰਡੀਆਂ ਆਦਕ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਭੀ ਆਪਨੀ ਕਮਾਈ ਦਾ ਬੌਹਤਾ ਹਿੱਸਾ ਇੰਗਲੈਂਡ ਭੇਜਦੇ ਹਨ, ਏਸ ਰਕਮ ਦਾ ਅਨਦਾਜ਼ਾ ਫੇਰ ਕਦੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਾਂਗੇ, ਜੋ ਰੁਪੈਯਾ ਗਵਰਮਿੰਟ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਸਿੱਧਾ ਇੰਗਲੈਂਡ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਤਕਰੀਬਨ ੨੮ ਕਰੋੜ ੨੯ ਲੱਖ ਰੁਪੈਯਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਰੁਪੈਯਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨਕਸ਼ੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ,

ਨਕਸ਼ਾ ਖ਼ਰਚ ਦਾ ਜੋ ਗਵਰਮਿੰਟ ਹਿੰਦ ਨੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਸਨ ੧੯੧੧
ਅਤੇ ਸਨ ੧੯੧੨ ਵਿੱਚ ਖ਼ਰਚ ਕੀਤਾ

(੧) ਕਰਜ਼ੇ ਦਾ ਸੂਦ ਅਤੇ ਰੇਲਾਂ ਅਤੇ ਨਹਿਰਾਂ ਦੇ ਰੁਪੈਏ ਦਾ ਸੂਦ ੧੬ ੫੦੦੦੦੦੦
(੨) ਕੀਮਤ ਮਾਲ ਜੋ ਮਹਿਕਮਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਖ਼ਰੀਦਿਆ ਗਿਆ, ੧ ੭੯੦੦੦੦੦
(੩) ਸਿਵਲ ਮੈਂਹਕਮੇ ਦੇ ਬਾਬਤ ਰਕਮ ੩੫੦੦੦੦੦
(੪) ਖ਼ਰਚ ਇੰਡੀਆ ਆਫ਼ਿਸ ੨੭੭੩੦੦੦

ਫੌਜੀ ਅਤੇ ਸਮੁੰਦ੍ਰੀ ਖ਼ਰਚ	੧੫੨੦੦੦੦੦ ਰੁਪੈਏ
ਛੁੱਟੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਤਨਖ਼ਾਹ	੧੬੮੦੦੦੦੦ "
ਪੈਨਸ਼ਨਾਂ	੬,੭੨੦੦੦੦੦ "
ਕੁਲ ਜੋੜ	੨੮੬੩੭੩੦੦੦ ਰੁਪੈਏ

ਇਸ ਨਕਸ਼ੇ ਦੇ ਉੱਪਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇਗਾ, ਕਿ ਕਰਜ਼ੇ ਦਾ ਸੂਦ ਅਤੇ ਰੇਲਾਂ ਅਤੇ ਨਹਿਰਾਂ ਦੇ ਰੁਪੈਏ ਦਾ ਸੂਦ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਹੈ, ਹੁਣ ਪੁੱਛੋ ਕਿ ਇਹ ਕਰਜ਼ਾ ਕੀ ਹੈ, ਇਹ ਠੱਗੀ ਮੁਆਮਲਾ ਹੈ, ਕਿ ਸਾਡੀ ਜੁੱਤੀ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਹੀ ਸਿਰ! ਯਾਨੇ ਗ਼ਦਰ ਸਨ ੫੭ ਵਿੱਚ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਜੋ ਖ਼ਰਚ ਹੋਇਆ, ਉਹ ਸਾਰਾ ਇਸ ਕਰਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਏਸੇ ਤ੍ਰਾਂ ਜੋ ਰੁਪੈਯਾ ਜੰਗ ਯਾ ਅੰਦ੍ਰੂਨੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਵਾਸਤੇ ਕਰਜ਼ਾ ਲਿਆ ਗਿਆ, ਉਹ ਭੀ ਇਸ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ, ਅਬ ਸਾਹਿਬ ਕਿਸ ਤੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ, ਸੋ ਉਹ ਇਹ ਗੱਲ ਹੈ, ਕਿ ਔਹਮਦੀ ਪਗੜੀ ਮੌਹਮੂਦ ਦੇ ਸਿਰ! ਅਥਵਾ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਧਨੀ ਆਦਮੀਆਂ ਪਾਸੋਂ! ਸਮਝੋ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਪੈਸੇ ਨੂੰ ਅਜੇਹੀ ਜਗ੍ਹਾ ਲਾਇਆ ਜਿਥੋਂ ਸੂਦ ਚੰਗਾ ਵਸੂਲ ਹੋਵੇ! ਅਕਸਰ ਐਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਨੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਰੁਪੈਯਾ ਕਮਾਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਗਵਰਮਿੰਟ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ਾ ਦੇ ਕੇ ਫੇਰ ਖ਼ੂਬ ਲੁਟ ਦੇ ਹਨ, ਸਮਝੋ ਇੱਕ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਲੁੱਟ ਨੂੰ ਦੋ ਬਾਰ ਤਿੰਨ ਬਾਰ ਲੁੱਟਨ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਬਣੌਂਦੇ ਹਨ, ਰੇਲਾਂ ਪਾਸੋਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਤਾਕਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਹਿਰਾਂ ਤੋਂ ਆਮਦਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਬਨੌਣ ਵਾਸਤੇ ਜੋ ਰੁਪੈਯਾ ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੋਂ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਬਾਬਤ ਹਰ ਸਾਲ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪੈਏ ਸੂਦ ਦੇਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਖ਼ੂਬ ਸਾਹਿਬ! ਬਾਤ ਤਾਂ ਇੱਕ ਹੈ ਪਰ ਬੋਲਣ ਦੇ ਤ੍ਰੀਕੇ ਹਜ਼ਾਰ ਹਨ, ਸਭ ਰੁਪੈਯਾ ਹੈ **ਲੁੱਟ ਦਾ ਮਾਲ!** ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਬੇਹਦ ਕਿਸਮਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮਸਲਨ ਸੂਦ (ਵਿਆਜ) ਤਨਖ਼ਾਹ, ਪੈਨਸ਼ਨ ਆਦਕ,

ਇਸ ਤੋਂ ਵਖਰਾ ਪੈਨਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਮਦ ਵਿੱਚ ੬ ਕਰੋੜ ੭੨ ਲੱਖ

ਰੁਪੈਯਾ ਦਰਜ ਹੈ, ਇਹ ਪੈਨਸ਼ਨ ਖ਼ੋਰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਬੜੇ ਹਰਾਮਜ਼ਾਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਬੁਢੇਪੇ ਵਿੱਚ ਭੀ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਨਹੀ ਛਡਦੇ, ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਹਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਇਹ ਮੋਟੀ ਜੋਕਾਂ ਵਸਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਨਾਂ ਦਾ ਖ਼ਰਚ ਪੈਨਸ਼ਨ ਉੱਤੇ ਹੀ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੀਊਂਦੇ ਭੀ ਬੇਹਦ ਹਨ, ਕਿਉ ਨਾਂ ਜੀਊਂਹ, ਮੁਫ਼ਤ ਦਾ ਮਾਲ ਖਾਂਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਕੰਮ ਕੁਛ ਨਹੀ ਕਰਦੇ! ਥੋੜੇ ਇਲਮੀ ਦਖੀਂਜਲੇ ਸਾਂਭ ਛਡਦੇ ਹਨ, ਯਾਂ ਪਾਦ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਮਦੱਦ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਯਾ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ ਵਿਦਯਾਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜਾਲ ਵਿੱਚ ਫਸੌਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਯਾ ਲੰਡਨ ਦੀ ਕੌਂਸਲ ਆਦਕ ਦੀ ਮੈਂਮਬ੍ਰੀ ਦੇ ਵਿਯੋਗ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਯਾ ਪਾਰਲੀਮਿੰਟ ਦੀ ਮੈਂਮਬ੍ਰੀ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਗਲ ਕੀ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੇ ਰੁਪੱਏ ਨਾਲ ਮੌਜਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਪੈਨਸ਼ਨਖ਼ੋਰ ਟੋਲਾ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੂਰਤ ਤੋਂ ਹੀ ਘ੍ਰਿਣਾਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਉੱਤੋਂ ਫ਼ਿਟਕਾਰ ਹੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਜਦ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਕਰੋੜਾਂ ਆਦਮੀ ਨਿਹੈਤ ਗ਼ਰੀਬ ਹਨ, ਤਾਂ ਹਿੰਦੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ਰਮ ਦਾ ਮੁਕ਼ਾਮ ਹੈ, ਕਿ ਸਾਤ ਹਜ਼ਾਰ ਮੀਲ ਤੋਂ ਪਰੇ ਇੱਕ ਬਦਮਾਸ਼ ਲੁਟੇਰੀ ਕ਼ੌਮ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਰੁਪੱਏ ਉੱਤੇ ਐਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਇਨਸਾਫ਼ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਨਾਲ ਏਸ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਏ, ਜੋ ਏਸ ਸਨਬੰਧ ਨੂੰ ਕ਼ਾਇਮ ਰਖਦਾ ਹੈ,

ਗਵਰਮਿੰਟ ਦੇ ਮਹਿਕਮਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਚੀਜ਼ਾਂ ਖਰੀਦੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦੇ ਕਰੋੜ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਲੰਡਨ ਵਿੱਚ ਇੰਡੀਆ ਆਫ਼ਿਸ ਦਾ ਖ਼ਰਚ ੨੮ ਲੱਖ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੈ, ਇਹ ਇੰਡੀਆ ਆਫ਼ਿਸ ਸਮਝੋ ਸਾਰੇ ਡਾਕੂਆਂ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਘਰ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਸਾਰੀਆਂ ਤਜਵੀਜ਼ਾਂ ਸੋਚੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਕਈ ਤ੍ਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ੈਤਾਨੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਗੂ ਇਹ ਰਕੂਮ (੨੮ ਕਰੋੜ) ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ

ਵਿਚ ਰਹੇ, ਅਤੇ ਖੂਹਾਂ ਵਿਚ ਮੁਨਾਸਬ ਤੌਰ ਨਾਲ ਵੰਡਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿਤਨਾਂ ਫੈਦਾ ਹੋਇ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਖੇਤ੍ਰੀ ਅਤੇ ਦਸਤਕਾਰੀ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਕਿਤਨੀ ਤ੍ਰਕੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ. ੧

(੧੧) ਰੇਲਾਂ ਦਾ ਹਿਸਾਬ

ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਰਈਸਾਂ ਅਤੇ ਗਵਰ੍ਮਿਟ ਦਾ ਫੈਦਾ

ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿਚ ਰੇਲਾਂ ਕਿਉਂ ਬਨਾਈਆਂ, ਬਾਜ਼ੇ ਲੋਕ ਸਮਝਦੇ ਹੈਂ, ਕੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀਆਂ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਵਾਸਤੇ, ਏਹ ਬਿਲਕੁਲ ਖਿਆਲ ਗ਼ਲਤ ਹੈ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਗਵਰਮਿੰਟ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੇ ਫੈਦੇ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਆਪਨੇ ਮਤਲਬ ਦੇ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਕ੍ਰ ਇਸ ਨਾਲ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦਾ ਭੀ ਥੋੜਾ ਫੈਦਾ ਹੋਜਾਵੇ, ਤੇ ਓਹ ਹੋਰ ਬਾਤ ਹੈ, ਪ੍ਰ ਅਸਲ ਮਤਲਬ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਆਪਨੀ ਜੇਬ ਵਿਚ ਰੁਪੈਆ ਡਾਲਨਾ ਹੈ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਗਵਰਮਿੰਟ ਨੇ ਰੇਲਾਂ ਦੋ ਮਤਲਬ ਵਾਸਤੇ ਬਨਾਈਆਂ ਹੈਨ, ਪੈਹਿਲੇ ਜੰਗੀ ਤਾਕਤ ਦੂਸੇ ਤਜਾਰਤੀ ਫੈਦਾ, ਆਜ ਕਲ ਦੀ ਹਰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸ੍ਰਕਾਰ ਰੇਲਾਂ ਨਾਲ ਆਪਨੀ ਤਾਕਤ ਵਧੌਂਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕੇ ਗਦਰ ਦੇ ਵੇਲੇ ਫੌਜ ਛੇਤੀ ਪੁਚਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਅਗ੍ਰ ਫੌਜ ਛੇਤੀ ਨਾਂ ਪੁਚਾਈ ਜਾ ਸਕੇ ਤਾਂ ਬਗਾਵਤ ਤ੍ਰਕੀ ਪਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਫੇਰ ਉਸਨੂੰ ਦਬਾਨਾ ਕਠਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਰੂਸਨੇ ਦਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆ ਤਕ ਆਪਨਾ ਰਾਜ ਕਾਇਮ ਕਰਨੇ ਵਾਸਤੇ ਸਾਏਬੇਰੀਆ ਰੇਲ ਬਨਾਈ, ਜੋ ਜਾਪਾਨ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਕੰਮ ਆਈ, ਏਸੇ ਤ੍ਰਾਂ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਗਵਰਮਿਟ ਨੇ ਰੇਲਾਂ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿਚ ਆਪਨੇ ਰਾਜ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਨੂੰ ਪਕਿਆਂ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਰੇਲ ਫੌਜ ਦਾ ਸਾਜ਼ਕ ਹੈ. ਜਿਥੋਂ ਫੌਜ ਕਦਮ ਦਬੌਂਦੀ ਹੈ, ਰੇਲ ਭੀ ਜ਼ਰੂਰ ਪਿਛੇ ੨ ਔਂਦੀ ਹੈ, ਜਹੇ ਕਈ ਵੇਰਾਂ ਤੇ ਰੇਲ ਪੈਹਿਲੇ ਬਨਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਫੌਜ ਮਗ੍ਰੋਂ ਤੁਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਰੇਲ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਦਾ ਹਥਿਆਰ ਹੈ,

ਇਸ ਤੋਂ ਵਖਰਾ ਰੇਲ ਨਾਲ ਬਿਉਪਾਰ ਨੂੰ ਬੋਹਤ ਫੈਦਾ ਹੈ, ਹਿੰਦੋਸ-

ਤਾਨ ਦੀ ਤਜਾਰਤ ਦਾ ਬੌਹਤ ਹਿੱਸਾ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਰੇਲ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਦਾਣਾਂ ਫੱਕੜੀ ਖਿੱਚ ਕੇ ਬਾਹਿਰ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇੰਗਲਸਤਾਨ ਦਾ ਮਾਲ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਮੁਲਕ ਦੇ ਦੂਰ ਦੂਰ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੌਹਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਰੇਲ ਨਾਲ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਤਜਾਰਤੀ ਫਤੇਹ ਵਿੱਚ ਬੌਹਤ ਮਦੱਦ ਮਿਲਦੀ ਹੈ,

ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਜੋ ਰੇਲਾਂ ਬਨਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸਾਨੂੰ ਹਰ ਸਾਲ ਇੱਕ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਰਕਮ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਧਨਵਾਨ ਟੋਲੀ ਨੂੰ ਦੇਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਗਵਰਮਿੰਟ ਹਿੰਦ ਨੂੰ ਬੌਹਤ ਲਾਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਰੇਲਾਂ ਬਨੌਨ ਵਾਸਤੇ ਜੋ ਰੁਪੈਯਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਬਾਬਤ ਸੂਦ ਦੇਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਵਿਆਜ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਧਨਾਢ ਸਾਹੂਕਾਰਾਂ ਦੀ ਜੇਬ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸੂਦ ਦੇ ਕੇ ਜੇਹੜੀ ਰਕਮ ਬਚਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਲੈ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਏਸ ਵਾਸਤੇ ਰੇਲਾਂ ਮਾਲੀ ਤੌਰ ਪੁਰ ਭੀ ਦੇਸ਼ ਵਾਸਤੇ ਜ਼ੈਹਰ ਹਨ, ਪੇਹਿਲੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੇ ਧਨੀਆਂ ਨੂੰ ਲੁੱਟ ਕੇ ਇੰਗਲਸਤਾਨ ਭਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਉਸ ਰੁਪੈਏ ਨੂੰ ਰੇਲਾਂ ਬਨੌਨ ਵਾਸਤੇ ਕਰਜ਼ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮਗਰੋਂ ਵਿਆਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਗਰ ਰੇਲਾਂ ਆਪਨੇ ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਬਨਾਈਆਂ ਜਾਂਣ, ਤਾਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਧਨੀਆਂ ਨੂੰ ਫੈਦਾ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ ਪ੍ਰਜਾ ਨੂੰ ਭੀ ਉਸ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਮਿਲੇ!

੩੧ ਮਾਰਚ ੧੯੧੨ ਤੱਕ ਗਵਰਮਿੰਟ ੨ ਅਰਬ ੨ ਕ੍ਰੋੜ ੪੪ ਲੱਖ ੪੨ ਹਜ਼ਾਰ ੧੦੫ ਰੁਪੈਏ ਰੇਲਾਂ ਉੱਤੇ ਖ਼ਰਚ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਰੇਲਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨਕਸ਼ੇ ਤੋਂ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਪੈਸੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਰਕਮ ਗਵਰਮਿੰਟ ਹਿੰਦ ਰੱਖ ਲੈਂਦੀ ਹੈ,

ਸਾਲ	ਕੁਲ ਬਚੱਤ	
ਸਨ ੧੯੦੨ ਵਿੱਚ	੧੭ ਕਰੋੜ ੨੨ ਲੱਖ	ਰੁਪੈਯਾ
" ੧੯੦੩ "	੧੯ " ੯੦ "	"

ਸਨ੧੯੦੪ ਵਿੱਚ	੨੦ ਕਰੋੜ	੮੮ ਲੱਖ	ਰੁਪੈਯਾ
" ੧੯੦੫ "	੨੧ "	੭੫ "	"
" ੧੯੦੬ "	੨੨ "	੧੧ "	"
" ੧੯੦੭ "	੨੨ "	੯੮ "	"
" ੧੯੦੮ "	੧੭ "	੮੨ "	"
" ੧੯੦੯ "	੨੦ "	੬੮ "	"
" ੧੯੧੦ "	੨੩ "	੯੯ "	"
" ੧੯੧੧ "	੨੬ "	੪੪ "	"
ਕੁਲ ਜੋੜ	੨ ਅਰਬ੧੨ ਕਰੋੜ	੭੭ ਲੱਖ	ਰੁਪੈਯੇ

ਖਯਾਲ ਕਰੋ! ਕਿ ਕੁਲ ਰੁਪੈਯਾ ਦੋ ਅਰਬ ਦੋ ਕਰੋੜ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਸੂਦ ਦੱਸ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਹੀ ਦੋ ਅਰਬ ਬਾਰਾਂ ਕਰੋੜ ਰੁਪੈਯਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀਆਂ ਰੇਲਾਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਧਨੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਖਾਣਾਂ ਹਨ!

ਏਸ ਲੁਟ ਵਿੱਚੋਂ ਸਰਕਾਰ ਹਿੰਦ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਵੀ ਕੁੱਛ ਹਿੱਸਾ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਰਕਮ ਤਾਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਹੈ, ਪੁਰ ਹਰ ਸਾਲ ਵਧਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸਾਡੀ ਦੋਲਤ ਭਾਂਵੇਂ ਧਨੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਲੈਣ ਭਾਂਵੇਂ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਹਾਕਮ!

ਇੱਕੋ ਹੀ ਗਲ ਹੈ

(੧੨) ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿੱਚੋਂ ਦਾਣੇ ਦਾ ਨਿਕਾਸ ਕੈਹਤ ਵਿੱਚ ਭੀ ਦਾਣਾ ਬਾਹਿਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

ਜਿਸ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਆਪਨੀ ਬਖਸ਼ਸ਼ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਦੇਖਾਈ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਸੋਨਾ ਉਗਲਦੀ ਹੋਵੇ, ਓਥੇ ਕਾਲ ਦਾ ਕੀ ਕੰਮ? ਅਜੇਹੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਭੁੱਖ ਦਾ ਨਾਮ ਨਸ਼ਾਨ ਭੀ ਨਹੀਂ ਹੋਨਾ ਚਾਹੀਦਾ! ਐਸਾ ਦੇਸ਼ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਅੰਨ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਮਗਰ ਅੱਜ ਏਹ

ਹਾਲ ਹੈ, ਕੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੇ ਬਾਲਿਆਂ ਹੀ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ, ਪ੍ਰਦੇਸ ਵਿਚੋਂ ਧੱਕੇ ਖਾਂਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹੈਨ, ਕਾਲ ਵਿਚ ਮਰਦੇ ਹੈਨ, ਇਸਦੀ ਵਜਾ ਕੀ ਹੈ? ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ,? ਕੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਸੁਵਰਗ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਵਿਚ ਖੁਰਾਕ ਦਾ ਘਾਟਾ ਹੋਵੇ, ਓਹ ਕੁਦਰਤ ਦਰਸ਼ ਜਿਥੇ ਦੁਧ ਅਤੇ ਅਨਾਜ ਦੀ ਰੇਲ ਪੇਲ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਅਜ ਕੈਹਤ ਦਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅਜ ਅਸੀਂ ਪਿਆਰੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅੰਗਾਂ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਇਕ ਦਰਦ ਭਰਿਆ ਝਾਕਾ ਦਸੋਂਦੇ ਹੈਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬੜੀ ਅਕਲ ਆਵੇਗੀ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਲੂਮ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ, ਕੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿਚੋਂ ਕਿਤਨਾ ਦਾਣਾ ਦੂਸਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਇੰਗਲਸਤਾਨ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਨਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਕੈਹਤ ਪੈਂਦੇ ਹੈਨ, ਓਥੇ ਇਹ ਹਾਲਤ ਹੈ, ਕੇ ਦਾਣਾ ਬੋਹਤ ਮਿਕਦਾਰ ਵਿਚ ਬਾਹਰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬਾਸ਼ਿੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਕਾਫੀ ਖੁਰਾਕ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ, ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮਜ਼ੇ ਕਰਦੇ ਹੈਨ, ਰੂਸ ਵਿਚੋਂ ਹਰ ਸਾਲ ਲਖਾਂ ਮਣ ਦਾਣਾ ਬਾਹਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਰੂਸੀ ਕਿਸਾਨ ਮਜ਼ਦੂਰ ਭੁਖੇ ਨੰਗੇ ਰੈਹਿੰਦੇ ਹੈਨ, ਏਸੇ ਤ੍ਰਾਂ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿਚੋਂ ਦਬਾ ਦੱਬ ਦਾਣਾ ਬਾਹਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚਾਰੇ ਭੁਖ ਦੁਖ ਦੇ ਮਾਰੇ ਮਰ ਰਹੇ ਹੈਨ, ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿਚੋਂ ਦਾਣੇ ਦਾ ਬਾਹਰ ਜਾਣਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨਕਸ਼ੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?

ਕਣਕ ਦਾ ਨਿਕਾਸ

ਸਾਲ	ਵਜ਼ਨ	ਕੀਮਤ
ਸਨ ੧੯੦੨	੫ ਲਾਖ ੧੪ ਹਜ਼ਾਰ ਟੱਨ	੪ ਕਰੋੜ ੫੨ ਲੱਖ ਰੁਪੈਯਾ
,, ੧੯੦੩	੧੨ ,, ੬੫ ,, ,,	੧੧ ,, ੮ ,, ,,
,, ੧੯੦੪	੨੧ ,, ੨੦ ,, ,,	੧੭ ,, ੬੧ ,, ,,
,, ੧੯੦੫	੬ ,, ੨੭ ,, ,,	੮ ,, ੫੩ ,, ,,
,, ੧੯੦੬	੮ ,, ੦੦ ,, ,,	੭ ,, ੨੫ ,, ,,
,, ੧੯੦੭	੮ ,, ੯੦ ,, ,,	੮ ,, ੫੯ ,, ,,

ਸਨ ੧੯੦੮	੯	ਲੱਖ	੬	ਹਜ਼ਾਰ ਟਨ	੧ ਕ੍ਰੋੜ	੨੪	ਲੱਖ	ਰੁਪੈਯਾ
" ੧੯੦੯	੧੦	"	੫੦	"	" ੧੨	" ੭੧	"	"
" ੧੯੧੦	੧੨	"	੬੬	"	" ੧੨	" ੬੫	"	"
" ੧੯੧੧	੧੩	"	੬੧	"	" ੧੩	" ੩੫	"	"

ਖਿਆਲ ਕੀਜੀਏ, ਕੇ ਹਰ ਸਾਲ ਕਿਤਨਾਂ ਦਾਣਾ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਿਰ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਦੇਸ ਵੱਲੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚੋਂ ੭ ਕਰੋੜ ਸੇ ਭੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਵੇਲੇ ਭੀ ਪੂਰਾ ਖਾਣਾਂ ਨਹੀ ਮਿਲਦਾ

ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਲਗਾਨ ਦੇਨ ਵਾਸਤੇ ਕ੍ਰਿਸਾਨ ਫਸਲ ਵੇਚ ਦੇ: ਹੈਨ, ਅਤੇ ਸਾਰਾ ਰੁਪੈਯਾ ਕਈ ਢੰਗਾਂ ਨਾਲ ਇੰਗਲੈਂਡ ਪੌਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿਚੋਂ ਜੇਹੜੀ ਦੌਲਤ ਇੰਗਲੈਂਡ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਓਹ ਸਾਰੀ ਸੋਨੇ ਚਾਂਦੀ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀ ਜਾਂਦੀ ਸਗੋਂ ਦਾਣਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪੈਦਾਵਾਰ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਭੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਰਾਜਸੀ ਦੇਸ਼ ਏਸੇ ਤ੍ਰਾਂ ਗੁਲਾਮ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲੁਟ ਕੇ ਖਾ ਜਾਂਦੇ ਹੈਨ, ਆਬਾਦ ਓਹਨਾਂ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਨੂੰ ?

ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦਾ ਦਾਣਾ ਕਿਥੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?

ਹੁਨ ਦੂਸਰੇ ਨਕਸ਼ੇ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਸਾਬਤ ਹੋਵੇਗਾ ਕੇ ਏਹ ਦਾਣਾ ਕਿਥੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਤ੍ਰ ਹੈ, ਕੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਨੂੰ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅੰਗ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹੈਨ, ਕੇ ਕੁਲ ਦਾਣੇ ਵਿਚੋਂ ਕਿਤਨਾਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ?

ਸਾਲ	ਕੁਲ ਵਜ਼ਨ ਦਾਣੇ ਦੇ ਨਿਕਾਸੀ ਦਾ ?				ਵਜ਼ਨ ਜੋ ਇੰਗਲੈਂਡ ਜਾਂਦਾ ਹੈ,			
੧੯੦੭	੮	ਲੱਖ	੮੦	ਹਜ਼ਾਰ ਟਨ	੭ ਲੱਖ	੭੧	ਹਜ਼ਾਰ	ਟਨ
" ੧੯੦੮	੯	"	੬	"	" ੧	" ੦੦	"	"
" ੧੯੦੯	੧੦	"	੫੦	"	" ੮	" ੮੨	"	"
" ੧੯੧੦	੧੨	"	੬੬	"	" ੧੦	" ੪੩	"	"
" ੧੯੧੧	੧੩	"	੬੧	"	" ੧੦	" ੩੩	"	"

ਸਾਫ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੈ, ਕੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿਚੋਂ ਕਿਤਨਾਂ ਦਾਣਾ ਬਾਹਿਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?

ਹੈ, ਉਸ ਵਿੱਚੋਂ ਬੌਹਤ ਅਨਾਜ ਇੰਗਲੈਂਡ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਬੌਹਤ ਥੋੜ੍ਹਾ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਲੋਗ ਦਸਦੇ ਹਨ, ਕਿ ਜਦ ਗ਼ਰੀਬ ਹਿੰਦੀਆਂ ਦਾ ਪੇਟ ਕਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਿਸ ਦਾ ਪੇਟ ਭਰਦਾ ਹੈ! ਇਹ ਮਾਮੂਲੀ ਬਿਉਪਾਰ ਦਾ ਮੁਆਮਲਾ ਨਹੀ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਲੁੱਟ ਮਾਰ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ!

ਹਿੰਦ ਵਿੱਚ ਕਿਤਨੇ ਲੋਕ ਭੁੱਖ ਨਾਲ ਮਰ ਰਹੇ ਹਨ,

(੧੩)

ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਅਫਸਰ ਵਿਲੀਅਮ ਡਿਗਬੀ ਨਾਮੀ   ਦੇ ਕੈਹਤ ਅਤੇ ਮੌਤਾਂ ਦੀ ਬਾਬਤ ਇੰਵੇਂ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਸਨ ੧੭੭੯ ਤੋਂ ੧੯੦੦ ਤੱਕ ਦੋ ਕਰੋੜ ਪੰਜੀ ਲਖ ਹਿੰਦੀ ਭੁਖ ਨਾਲ ਮਰ ਗਏ,

ਸਨ ੧੮੩੩ ਵਿੱਚ ਮਦਰਾਸ ਦੇ ਕੈਹਤ ਵਿੱਚ ਟੋਲਿਆਂ ਦੇ ਟੋਲੇ ਬਚਿੱਆਂ, ਜਵਾਨਾਂ, ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਬੁਢਿੱਆਂ ਦੇ ਸੜਕ ਉੱਤੇ ਪਏ ੨ ਭੁੱਖ ਨਾਲ ਮਰ ਗਏ, ਗਨਟੂਰ ਦੀ ੫੦ ਲੱਖ ਵੱਸੋਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ ਲੱਖ ਆਦਮੀ ਭੁੱਖ ਨਾਲ ਤੜਪ ੨ ਕੇ ਅਨਿਆਈ ਮੌਤੇਂ ਮਰ ਗਏ,

ਸਨ ੧੮੩੭ ਵਿੱਚ ਦਖੱਣੀ ਹਿੰਦ ਵਿੱਚ ੧੦ ਲੱਖ ਹਿੰਦੀ ਕਾਲ ਦੀ ਭੇਟ ਹੋਏ,

ਸਨ ੧੮੩੩ ਵਿੱਚ ਉੜੀਸਾ ਦੀ ਤਿਹਾਈ ਵੱਸੋਂ ਅਰਥਾਤ ੧੦ ਲੱਖ ਹਿੰਦੀ-ਆਂ ਨੇ ਰੋਟੀ ਅਤੇ ਪਾਂਣੀ ਵਾਸਤੇ ਤਰਸ ੨ ਕੇ ਮੌਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤਾ,

੧੮੩੯ ਵਿੱਚ ਦਖੱਣੀ ਹਿੰਦ ਵਿੱਚ ੧੨ ਲੱਖ ਮੌਤਾਂ ਹੋਈਆਂ,

੧੮੭੭ ਵਿੱਚ ਸੂਬਾ ਮਦਰਾਸ ਅੰਦਰ ਕੈਹਤ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ੫੦ ਲਖ ਆਦਮੀ ਮਰੇ, ੧੮੭੮ ਵਿਚ, ਦਖੱਣੀ ਹਿੰਦ ਦੇ ਕੈਹਤ ਵਿੱਚ ੧੨ ਲੱਖ ੫੦ ਹਜ਼ਾਰ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ ਅੱਨ ਦੇ ਬਾਝੋਂ ਸੱਸਕ ੨ ਚਲਦੇ ਹੋਏ!

ਪਿਆਰੇ ਹਿੰਦੀ ਭਾਈਓ! ਇਹ ਖਿਆਲ ਕਰੋ, ਕਿ ਕਿਤਨੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ ਖਾਲੀ ਭੁੱਖ ਨਾਲ ਤੰਗ ਆ ਕੇ ਮਰ ਗਏ, ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਹੀ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਲੱਖਾਂ ਮਣ ਅਨਾਜ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਿਰ ਲੈ ਜਾਇਆ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਅਰਬਾਂ ਰੁਪੈਏ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚੋਂ ਖਿਚਦੇ ਰਹੇ, ਹੁਣ ਇਸ ਨਾਲ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕੈਹਤ ਏਸ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀ ਹੁੰਦਾ, ਕਿ ਓਥੇ ਦਾਣਾ, ਅਨਾਜ

ਪੈਦਾ ਨਹੀ ਹੁੰਦਾ, ਅਨਾਜ ਤਾਂ ਹਰ ਸਾਲ ਕਰੋੜਾਂ ਮਣ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਕਾਲ ਦੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਭੀ ਜ਼ਾਲਮ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਸਾਡਾ ਕਰੋੜ ਰੁਪੈਯਾ ਵਲੈਤ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਬੱਸ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਕੈਹਤ ਅਤੇ ਕਾਲ ਦਾ ਪ੍ਰਤਖਸ਼ ਨਮੂਨਾ ਬਦ ਜ਼ਾਤ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਸਰਕਾਰ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਡੇ ਕਰੋੜਾਂ ਆਦਮੀ ਭੁੱਖ ਨਾਲ ਮਾਰ ਚੁਕੀ ਹੈ, ਬੱਸ ਜਰੂਰੀ ਹੈ, ਕਿ ਅਸੀਂ ਏਸ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਸਿਟੀਏ! ਏਸ ਆਦਮ ਖੋਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਖੋਪਰੀ ਵਿੱਚ ਪਾਂਹੀ ਪੀ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਦੇਸ਼ੀ ਭਾਈਆਂ ਨੂੰ ਭੁੱਖ ਅਤੇ ਪਿਆਸ ਤੋਂ ਮਰਨੋਂ ਬਚਾਈਏ!

ਏਸ ਵਾਸਤੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਫਿਰਕੇ ਅਤੇ ਮਜ਼੍ਹਬਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ **ਗ਼ਦਰ** ਦੇ ਅਟੱਲ ਝੰਡੇ ਹੇਠਾਂ ਅਕੱਠੇ ਹੋ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਏ! ਛੇਤੀ ਕਰੋ, ਦੇਰੀ ਠੀਕ ਨਹੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਦਿਨੋਂ ਦਿਨ ਸਾਡੇ ਆਦਮੀ ਮਰਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਹਿੰਦ ਦਾ ਮਿੱਠਾ ਅਨਾਜ ਅਤੇ ਰੁਪੈਯਾ ਖਾ ਕਰ ਕੇ ਮੋਟਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ;

(੧੪)

ਅਕਲ ਦੀਆਂ ਬਾਤਾਂ

ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿਚੋਂ ਹਰ ਸਾਲ ੧੩ ਕਰੋੜ ੫੦ ਲੱਖ ਰੁਪੈਏ ਦੀ ਕਣਕ ਅਤੇ ਚੌਲ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਬਾਹਿਰ ਲਿਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਏਸ ਵਾਸਤੇ ਕਰੋੜਾਂ ਹਿੰਦੀ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਭੁੱਖ ਦੀ ਭੇਟਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ,

ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਡੇਢ੍ਹ ਸੌ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੋ ਕਰੋੜ ਅੱਸੀ ਲੱਖ ਆਦਮੀ ਭੁੱਖ ਨਾਲ ਮਰ ਗਏ ਹਨ, ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਭੀ ਅਜੇਹਾ ਭਿਆਨਕ ਨਜ਼ਾਰਾ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀ ਦੇਂਦਾ, ਇਹ ਭਿਆਨਕ ਸਾਕਾ ਬੇਰਹਮ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਹੀ ਮੇਹਰਬਾਨੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਜ਼ਾਲਮ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਸਾਡਾ ਅਨਾਜ ਅਤੇ ਧਨ ਹਰ ਸਾਲ ਵਲੈਤ ਨੂੰ ਲਦ ਕਰ ਕੇ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਗ਼ਰੀਬ ਹਿੰਦੀ ਭੁੱਖ ਨਾਲ ਤੜਪ ਕਰ ਕੇ ਜਾਨ ਤਿਆਗ ਦੇਂਦੇ ਹਨ, ਖੁਦ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਅਫ਼ਸਰ ਡਿਗਬੀ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, ਕਿ ੧੭੯੩ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ੧੯੦੦ ਤੱਕ ਅਰਥਾਤ ੧੦੭ ਸਾਲਾਂ ਦੀਆਂ ਲੜਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੰਜਾਹ ਲੱਖ ਆਦਮੀ ਮਰੇ, ਪ੍ਰ ੧੮੯੧ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ੧੯੦੦ ਤੱਕ ਅਰਥਾਤ

ਦਸ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਅੰਦਰ ਖਾਸੀ ਬੇਗਤ ਨਾਲ ਭੁਖ ਨੰਗ ਨਾਲ ਵਿਚ ਕਰੋੜ ਨੱਵੇ ਲਾਖ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ ਮਰ ਗਏ, ੧

ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਹੈਜ਼ਾ ਹੈਨ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਕੌਂਹਤ ਹੈਨ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਪਲੇਗ ਹੈਨ, ਏਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦੇਸੋਂ ਕਢ ਦੇਣਾਂ ਚਾਹੀਏ, ਫੇਰ ਸਾਰੇ ਭਿਆਨਕ ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਅੰਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ, ੧

ਖੁਦ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਅਫਸਰ ਹਾਰ ਨਾਲ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, ਕੇ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਕ੍ਰਿਸਾਨ ਅਤੇ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰ ਇਤਨਾਂ ਟੈਕਸ ਅਤੇ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ, ਜਿਤਨਾਂ ਭਾਰੀ ਟੈਕਸ ਅਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਰਕਮ ਗ਼ਰੀਬ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ ਕ੍ਰਿਸਾਨ ਅਤੇ ਜ਼ੈਦਾਰ ਭਰਦੇ ਹੈਨ, ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸੌ ਵਿਚੋਂ ੫੫ ਰੁਪੈਯਾ ਲਗਾਨ ਅਤੇ ਟੈਕਸ ਦੇਣਾਂ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਹੁਣ ਜੋ ਖੁਦ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਆਪਣਾ ਜ਼ੁਲਮ ਮੰਨਦੇ ਹੈਨ, ਤਾਂ ਓਹ ਅਕਲ ਦੇ ਅੰਧੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ ਜੋ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਨੂੰ ਬਰਕਤ ਸਮਝਦੇ ਹੈਨ, ਬੇਵਕੂਫ ਹੈ ਕੇ ਨਹੀਂ, ਬਸ ਏਹਨਾਂ ਜ਼ਾਲਮ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ੨ ਕੇ ਅਤੇ ਕਰਕੇ ਜ਼ੁਲਮ ਦਾ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਹਰ ਇੱਕ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ ਦਾ ਪੈਹਿਲਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ, ਜੇ ਕਰ ਕੋਈ ਇਨਸਾਨ ਦੇਸ ਪਿਆਰੂ ਅਤੇ ਉਚੇ ਫਰਜ਼ ਵਿਚੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਓਹ ਇਨਸਾਨ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਹਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ,

ਬੰਦੇ ਮਾਤ੍ਰਮ

ਏਹ ਪੁਸਤਕ ਹੇਠੇ ਲਿਖੀ ਅਡਰੇਸ ਤੋਂ ਮੁਫਤ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ,

Editor Hindustan
Gaddar
San Francisco
U. S. America

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

DS
479
A54

Angrezi rāja wicca prajā
de dukha di kahanī

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 11 11 20 01 014 5